

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

22. évfolyam - 4. szám

2014. augusztus hó

A TARTALOMBÓL

Beszámoló a 17. Tuszáni Konferenciáról
Kolozsvár, 2014. május 14-16

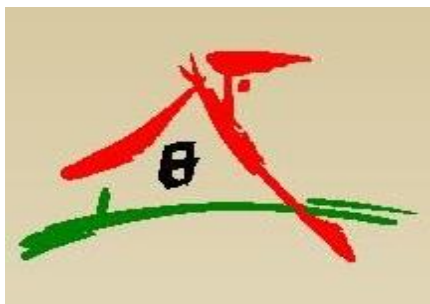
Ismét lehet pályázni:
2015. évi Europa Nostra-díj

Végéhez ér az *Örökség a jövőnek - Jövő az örökségnek*
programsorozat

ICOMOS európai elnökök találkozója 2014
Strasbourg

Beharangozó: **BÉKÉS 2014**
XIX. Népi Építészeti Tanácskozás - 2014. október 2 – 4

Emlékezzünk rá, hogy...
Rejtett évfordulóink

Beszámoló

a 2014. május 14 – 16 között Kolozsvárott (Cluj-Napoca, Románia) „Az épített örökség-védelem kortárs menedzsmentje” témában megtartott 17. Tusnádi Konferenciáról

Az „Épített örökség felújításának elméleti és gyakorlati kérdései nemzetközi konferenciasorozat – TUSNÁD” ebben az évben 17-ik alkalommal került megrendezésre. A Nagybányai helyszínnel 2005-ben megtartott ülészaka óta biennále rendszerben, és alkalmanként más-más helyszínen megrendezésre kerülő konferencia sorozat 2013 után „ritmust váltott”, ami azt jelenti, hogy 2014-től kezdve a biennále rendszert folytatva, de a páros években lesz megrendezve. A kolozsvári helyszín kiválasztásában közrejátszott, hogy szülővárosában lehessen megünnepelni az idén áprilisban 70 éves dr. Szabó Bálintot, aki egybeként e rendezvénysorozatnak is a kezdeményezője.

A rendezvény időbeli szervezése miatt már 13-án este meg kellett érkezünk¹ Kolozsvárra, ahol a főtéren, a *Melody* hotelban kaptunk szállást. A konferenciának helyt adó város történeti központjában, tehát minden helyszínt gyalogosan meg lehetett közelíteni, különösen tekintettel a konferencia helyszínére, ami a szomszédos Bánffy palota (jelenleg: Szépművészeti Múzeum) épületében volt.

A szokásos regisztrációra 14-én reggel került sor, ezt követően, **az „első modul” – HIVATALOS MEGNYITÓ – MEGNYITÓ BESZÉDEK, PLENÁRIS ELŐADÁSOK** következtek – az ünnepélyes megnyitóval kezdődött meg a délelőtti program. A vendéglátó Város helyett a Múzeum igazgatója, **Călin Stegorean** köszöntötte a konferenciát, valamint a társ-szervező/támogató ICOMOS Nemzeti Bizottságok nevében **Sergiu Nistor** (román), **Fejérdy Tamás** (magyar) és **Christoph Machat** (német) hangzottak el üdvözlő szavak. Ez alkalommal Christoph Machat volt az első „modul” levezető elnöke is.

Az első előadó, **Sergiu NISTOR** (RO): **„A román épített örökség kezelése és a műemléki jegyzékben szereplő műemlékek számának gyarapodása: realitás és értelmezés”** című előadásában azt járta körül, hogy sok-e vagy éppen kevés a védetté nyilvánított épület. Történeti visszatekintésben és más országokkal összehasonlítva is bemutatta a helyzetet, számos statisztikai adattal és grafikonnal alátámasztva a mondanivalót. Valójában arra a következtetésre jutott, hogy nem sok, sőt még több is lehetne, bár nem kevesen éppen az ellenkezőjében érdekeltek, illetve a jelenleg „védett” mennyiség megőrzése sem biztosított, sajnos. A „műemlék-állomány” alakulásának menedzselése tehát még nincs teljesen megoldva Romániában (...sem, tehetjük hozzá). Az előadás után élénk vita is kibontakozott – és ez az egész konferencia során jellemző maradt: nagyon szimpatikusan meglepően aktív volt a résztvevők valódi részvétele!

Ezt követően **Christoph MACHAT** (DE) saját magának adott szót: **„Krizismenedzsment”** című előadása megtartására. Drámaian ecsetelte, hogy milyen mértékű leépítésekre került sor pl. a görög műemlékvédelmi intézményeknél (a szakemberek mintegy 50%-át nyugdíjazták...); és hogy milyen nagy arányban maradtak felébe-harmadába megkezdett restaurálási projektek (mintegy 530) ugyanott.

Hasonló a helyzet Romániában is – meglehetősen rálát a tágabb régióra, Európára, sőt az egész világra is a H@R² kötetek szerkesztőjeként. Beszámolt az ICOMOS által készített jelentés alapján az EU-val kezdeményezett párbeszédéről, amelynek az lenne a célja, hogy az EU vállaljon nagyobb felelősséget-közreműködést az örökségi értékek megőrzésében.

Visszatérve a németországi helyzethez, arról beszélt, hogy a válság okozta helyzet jobb kezelése érdekében a műemlékvédelemben egyre inkább visszatérnek a központosított rendszerhez (!). Különösen fontos, és egyre inkább meghatározóvá válhat a válság idején a civilek és szervezeteik

¹ Az ICOMOS MNB-t az idén is Klaniczay Péter alelnök és Dr. Fejérdy Tamás főtítkárs képviselte; külön köszönet Bánhidai Csillának, akinek a jóvoltából (miután autójának utasai lehettünk) mind az oda-, mind a visszautunk megoldódott.

² A nemzetközi ICOMOS kiadvány-sorozata, amely a veszélyeztetett műemlékekről tudósít, és amelynek a Német Nemzeti Bizottság támogatásával immár a 8-ik kötete fog hamarosan megjelenni.

közreműködése, kezdeményező, támogató és megvalósító szerepe. Romániában ezen a téren még inkább passzivitást érzékel, bár van jó példa is: Verespatak esetében.

A helyi támogató csoportok munkája is akkor lehet igazán eredményes, ha igazodik a vonatkozó integrált menedzsment tervben foglaltakhoz – persze ahhoz szükséges, hogy legyen ilyen terv, amelynek alapján az összes szereplő összehangoltan tud lépni, ami elengedhetetlenül szükséges az erők és energiák összehódásához, a sokszorozó hatás érvényesüléséhez. A Lipcsei Karta³ szellemében, amely rámutat az integrált kezelés fontosságára – és arra, hogy a mindennapi fenntartó karbantartás a siker kulcsa – ami egyébként régebben, azaz még az ő gyermekkorában is Segesvárott (Sighişoara, németül Schäßburg), teljesen magától értetődő tulajdonosi gyakorlat volt.

Serban TIGĂŢAS (RO), a Román Építészakamara⁴ elnöke következett, aki „**Örökségi építészeti projektek menedzsmentje – intuíció és módszer között**” címmel tartotta meg előadását. Kiválóan felépített, jól tagolt és lendületesen elmondott beszédét – utalva arra, hogy az építészek szerint általában nem szeretik a menedzsment-feladatokat, inkább a kreativitásukat igénylő kihívásokkal foglalkoznak szívesebben – néhány konkrét példa (SoNoRo Conac; Lost End⁵ Found, URMA) bemutatásával kezdte.

Szerinte a menedzsment lényeges összetevője az IDŐ mikénti kezelése – a tervezés, a finanszírozás és a megfelelő hozzáértés mellett. Integrált, műemlék-gazdálkodási szemlélet szükségeltetik. Alapkérdés: tehernek látják-e a műemléket, vagy lehetőségnek? Komoly szerepe van (lenne...) a képesítési előírásoknak, ami külföldön sokfelé elvárás, szabályozott kérdés, Romániában nem az.

A jó menedzseléshez szükséges összetevők: korrekt feladat-leírás; határidőzés; jó költségvetés; megfelelő minőségbiztosítás + tapasztalatok összegyűjtése és továbbadása: visszacsatolás! Miként tanulható? Gyakorlaton keresztül, mestertől és saját tapasztalatokon át, szervezeti keretek között. Külön kérdés a honorárium kiszámítása és érvényesítése (hosszan időzött a díjszámítási táblázatokat számúzó EU előírások kritikájánál) – európai példákat sorakoztatott fel. Rátért a piac szerepére is, és azt a meglepő adatot is ismertette, hogy náluk Romániában nem csökkent érdemben az alkalmazottak száma, igaz, a jövedelmük annál inkább. A negyedévenkénti európai felmérések-elemzések alapján enyhén optimista várakozások jellemzik 2014 első felét. Egyfajta új építészeti filozófia lehet kialakulóban (?) – az alapfeladatok és „nem kötelező elemek” megkülönböztetésében. Ami az örökséget illeti, arra nézve sajnos nem gyűlnek felmérési információk, külön adatok – de rajta lesznek, hogy a jövőben legyenek ilye információk is.

Virgil POP (RO) a tőle megszokott szellemességgel, de talán még a szokottnál is nagyobb nyíltsággal és lendülettel bírálta a kétszintű engedélyezés anomáliáit „**A központosított-decentralizált binóm menedzsmentje**” című előadásában. Mindjárt azzal kezdte, hogy a válság, bár mindenki a negatív oldalát hangoztatta, igazából „jól jött” az örökségi értékek szempontjából – már amennyiben számos, az értékeket veszélyeztető-pusztító projekt hiúsult meg forrás hiányában. Ezt követően több konkrét példát mutatott be, barokk épület (igaz, nem volt védett) eltüntetésétől kezdve több más olyan beavatkozást, amelyeket helyben nem engedélyeztek, de amelyekhez Bukarestben a másodfokon rendre megadták az engedélyt. Lebontott történeti épület helyén csúf új templom épült, és az a bizonyos „üvegház” bank Kolozsvárott, a malomárok mellett, is hasonlóképpen kapott engedélyt a központból. A Kolozsvári Klinika épületegyüttése – európai unikum! – és mégis: engedélyt kaptak borzalmas épületbővítésre, EU alapból finanszírozva – a legolcsóbb terv a legolcsóbb megoldásokkal, azonnal kellett engedélyezni...

A délelőtti második felében, a Bánffy palota tágas verandája vonzó helyszínén a kellemes időben eltöltött kávészünet után következett

a „második modul” - A kutatói tevékenység menedzsmentje az épített örökség felújítása területén; alap- és alkalmazott kutatások; ezek időzítése és lebonyolítása, a kutatási eredmények beépítése helyreállítási és a kezelési (menedzsment) folyamatokba tárgyalására a levezető elnök tisztjét Sergiu NISTOR (RO) vette át.

³ Lásd: Karták Könyve, 2-ik kiadás 294.o.

⁴ O.A.R. = Ordinul Arhitecţilor din România

⁵ az „End” (mint „vége”) itt szándékos, nem elírás...

Ebben blokkban hangzott el **KOVÁCS József** (Bukarest): „**Világörökség Romániában. A kulturális örökség egyetemes értékeinek kezelési sajátosságai**” című, a feladat ellátását évek óta közlelő látó, végző felelős nézőpontjából megfogalmazott előadása.

Ez követte **KIRIZSAN Imola** (RO): „**Az építettörökség-védelem menedzsmentje**” című, Szabó Bálint által tolmácsolat előadása. **Mezős Tamás** (HU): az „**Épületkutatás**” területéről, feladatairól beszélt. Ezután **Daniela MARCU ISTRATE** (RO): „**A régészeti kutatások menedzsmentje**” tárgyában megtartott előadása következett. Ezt a modult Livia BUCŞA (RO): **Biológiai vizsgálatok, a műemlékek kutatásának alkotóelemei** című előadása zárta.

Az ebédszünet után a délutáni első blokk,

a „harmadik modul”-ra BENCZÉDI Sándor (RO) irányításával került sor: témája: **Előadások és Kerekasztal-beszélgetés: a szakrális építészeti örökség menedzsmentje Erdélyben** - bizonyos mértékben rendhagyó formában valósult meg, bár az összes meghívott beszélgető partner sajnos nem jelent meg a képzeletbeli kerekasztalnál.

A két felvezető előadás: **Septimiu ŢURCAŞ** (RO): **A helyi intézmények állásfoglalása a műemlékek helyreállításához és bemutatásához**

HEGEDŰS Csilla, a romániai Kulturális Minisztérium államtitkára: **Az építettörökség-védelmi szakemberek képzésének menedzsmentje**

Ezután került sor az egyházi örökség menedzselésének kérdéseivel foglalkozó kerekasztal-beszélgetésre, amelynek meghívott résztvevői **Lucia APOSTOL** (a Zsidó Közösségek képviselőjében), **Valentin Păun**, **Emődi Tamás**, **FURU Árpád** (az Unitárius Egyház alkalmazottjaként), **MAKSAY Ádám** (az Erdélyi Református Püspökség alkalmazottjaként) és **MATUZ Zsolt** (a Szatmári Római Katolikus Püspökségtől) voltak, illetve lettek volna, merthogy közülük többen (a nem vastagon szedett nevek) sajnos nem jelentek meg.

Az elhangzottak részletes ismertetésétől most eltekintve, a legfontosabb kihívásokként lényegében mindegyik esetében a felekezetek kicsi, vagy rohamosan csökkenő lélekszáma, valamint a fenntartási-finanszírozási feladatok ellátásának a nehézségeiről esett szó.

A Tusnádi Konferenciák szokásos program-rendjétől valamennyire eltérő módon ezen a napon már nem volt több konferencia-blokk, ehelyett viszonylag korán, már 18 órakor megkezdődött az ünnepélyes esti program: a hivatalos nyitófogadás és a Rejtett örökség kiállítás megnyitója (Helyszín: Ferences kolostor, Kolozsvár).

A „meglepetés” program az idén (áprilisban) 70 éves prof. Dr. Szabó Bálint köszöntése volt. meleg hangú köszöntők és fergeteges fogadás – így jellemezhető az esemény.

Gratulálunk, és jó egészséget kívánunk az Ünnepeltnek e beszámoló sorain keresztül is! A „Rejtett örökség” kiállítás szépséges és tartalmas képei jól illeszkednek a helyszínhez, annak egyre izgalmasabban kibontakozó tereihez-részleteihez.

Másnap, **május 15-én, csütörtökön**, (autóbuszos) tanulmányi kirándulással folytatódott a konferencia.

Az első megálló a **csucsai Boncza-Goga kastély** volt, ahol alaposan megismerkedhettünk az együttes meglehetősen változatos történetével.

Örömmel nyugtázhattuk az egyik kisebb épületben bemutatott, a budapesti Irodalmi Múzeum által rendezett, igazán színvonalas Ady emlékkiállítás. Maga a kastély a mai formájában már gyakorlatilag alig őriz valamit a Boncza-korszakból, az Octavian Goga féle átépítés ugyanis gyökeresen megváltoztatta.

Zuhogó esőben is érdekes volt ez a helyszín-látogatás (egyebek között – sajnos – a folyamatos karbantartás hiányát illusztráló fényképeket is lehetett itt készíteni...).

Következő, egyben városként utolsó **állomásunk Nagyvárad** volt. ahol egymást követő változatos programokon vehettünk részt. Elsőként a Városháza nagytermében, meglepően sok érdeklődő részvételével került sor a város egyes projektjeinek, az azokkal kapcsolatos kihívásoknak és terveknek az – egyébként nagyon színvonalas, kiválóan szinkrontolmácsolt – ismertetésére, illetve a Tusnádi Konferencia rövid bemutatására a jelenlévők számára.

Az úgynevezett „városmenedzser” és más városi képviselők valóban meggyőző képet nyújtottak a várossal kapcsolatos elképzelésekről, és kollégáival bemutatta azokat a helyszíneket – a felújított színházat és a szecessziós épületek csoportját – amelyeket a rögtön ezután következő városnézésen meg is tekintettünk.

Az ugyancsak kiváló „vezetett városnézés” során megtekintettük a tulajdonképpen igényesen **felújított eklektikus színházat** (a Fellner és Helmer tervezőpáros munkája, természetesen) – hosszasan várakozva az éppen folyó próba befejezésére, majd, miután azt mégsem tudtuk kivárni, éppen hogy csak betekintve a nézőtérre.

Ezután a gyönyörű, de meglehetősen rossz műszaki állapotban leledző, és ezért igencsak furcsán **becsomagolt szecessziós házak** (Komor Marcell, stb. épületek) között vezetett gyorsuló tempóban a városnéző-út, hogy megérkezzünk az ebéd helyszínére.

Ez olyan hosszan tartott, hogy már kérve érkeztünk a következő helyszínre, a nagyváradi katolikus püspöki palotába, el is maradt az épület tervezett részletes megtekintése. Itt is nagyszámú helyi közönség várt ránk. **BŐCSKEI László** püspök úr (hihetetlenül fiatal, egyszerre dinamikus és megfontolt személy) nagyon tartalmas, örökségbarát köszöntőjét követően került sor az erre a helyszínre tervezett előadásokra.

Sergiu NISTOR (RO) a konferencia előadásairól tartott volna összefoglalót, ami lényegében egy köszöntőre zsugorodott, majd **Christoph MACHAT** (DE) tartotta meg **„Segesvár, mint a Világörökségi része menedzsmentje, 15 évvel a Világörökség listára való felvételtől”** c. beszámolóját. **Serban ȚIGĂNAȘ** (RO): **„A köztér, mint örökség projekt”** témakörét boncolgatta, **Serban STURDZA** (RO): **„A Mincu ház”**-ról beszélt. **Klaniczay Péter** (HU): **„A gödöllői királyi váró helyreállítása”** bemutatásával tartott lebilincselő – és a közönség által is nagy elismeréssel fogadott – előadást, bemutatva a nagyon feszes, EU-s támogatású, rekonstrukcióval egybekötött helyreállítás kihívásait és azok megoldását. **Dacian PALLADI** (RO) **„A kreativitás merészsége”** című előadása következett (nem volt könnyű követni, hogy éppen miről is kívánt szólni...). Az idő előrehaladta miatt már nem került sor a tervezett összefoglalásra, irány a busz és Kolozsvár...

Május 16-án, pénteken ismét a Bánffy palota konferencia termében találkoztunk, ahol tovább folytatódott a konferencia munkája:

a „negyedik modul” – „Menedzsment a megvalósításban” témakörben, **FEJÉRDY Tamás** (HU) levezető elnöklésével.

Itt elsőként **Dan MOHANU** (RO): **„Építészeti felületek kezelése, az épített örökség identitása megőrzésének egy meghatározó szakasza”** című előadása hangzott el. Nagyon színvonalasan, és számos példán keresztül boncolgatta a többretegű falfestések mikénti restaurálásának elméleti és gyakorlati kérdéseit. Éppen azt a réteget érintik ugyanis legjobban a beavatkozások, amely a leginkább hordozza az eredeti alkotások identitását, ugyanakkor a legsérülékenyebb is. Hangsúlyosan felhívta a figyelmet a szakszerű kutatás és a helyreállítást illetően az átgondolt, felelős döntéshozatal és az önkényes megoldások kerülésének fontosságára.

Ezután **BÁNHIDAI Csilla** (HU): **„A Budavári Nagyboldogasszony (Mátyás) templom helyreállítása 2006-2013”** címmel ismertette be ennek az emblemikus budapesti épületnek a magas igény szintű helyreállítását, amelyet ő maga vezényelt le. A nagyon tanulságos bemutatót sajnos technikai problémák kísérték: az illusztrációk levetítése nem indult be (később, a szünetben azért meg lehetett tekinteni), másrészt a szinkrontolmácsolás pontatlanságaira is fény derült az előadást követően a román kollégák kérdései, hozzászólásai alapján.

Az ebben a blokkban harmadikként elhangzott előadást **Mircea LEȚIU** (RO): **„A szatmárnémeti római-katolikus Kálvária templom helyreállítása és időtálló hasznosítása”** címmel tartotta meg. Ez a konkrét eset nemcsak a technikai-infrastrukturális jellegű, hanem az épületet magát is bemutató elvárásoknak való megfelelés problémakörét is felvette. A túlzottan látszó vasbeton alkalmazás és a terep-környezet-vízvezetés tekintetében sem mindenben tűnt követendő példának a bemutatott eset.

MAKAY Dorottya (RO) élő, aktuális feladatairól beszélt: **A kutatási lehetőségek korlátozottságából fakadó kivitelezés-menedzsmenti gondok. Esettanulmány: a kolozsvári Farkas utcai és a széki (Kolozs megye) református templomok”** témájú előadásában⁶.

⁶ Ezzel az előadással kapcsolatban - hála Makay Dorottyanak - másnap, már a hivatalos programon kívül alkalmunk nyílt a Farkas utcai templom tetőszerkezetében folyó munkák *in situ* tanulmányozására – nagy élmény volt a középkori fedélszéket megtekinteni, és közeli, kézzelfogható távolságból látni olyan részleteket, amelyek csak a mostani, beállványozott helyzetben közelíthetők meg ennyire.

Ezután **Georgiana TIRT** (RO) következett, aki a „Nagy beruházások, kis beruházók” témakörben szólt. Két érdekes esettanulmányon keresztül hívta fel arra a figyelmet, hogy milyen veszélyekkel járhat, ha az elvégzendő feladat meghaladja a tulajdonos/befektető „kapacitását”, anyagi erejét, illetve annak a nehézségét, ha az általuk megvalósítható funkció nem igazodik (pl. nem tudja kitölteni, vagy nem fenntartható) az adott épületekhez.

A rendezvény a délutáni blokkal folytatódott, **KOVÁCS József** (RO) elnökletével.

az „ötödik modul” - Menedzsment a fenntartásban – használatban: az épített örökség karbantartása. Esettanulmányok

Első előadóként **FEJÉRDY Tamás** (HU): **„Menedzsment a fenntartásban – használatban: az épített örökség karbantartása”** címmel tartott előadást, bemutatva az ezen a területen jelentkező kihívásokat és az azokra adandó-adható válaszokat.

Ioana URDEA (RO): **„Történeti városközpontok beavatkozásainak kezelése”** az örökség-menedzselés városméretű kihívásokkal foglalkozott.

A harmadik előadást **MÁTÉ Zsolt** (HU): **„Egy királyi kastély kezelése – Gödöllő”** címmel tartotta meg.

A kezelés fogalmának, értelmezésének pontosítása után ismertette a kastély-együttes 32 éve folyó helyreállításának főbb tapasztalatait, hangsúlyozva a már helyreállított részek folyamatos gondozásának, illetve az egész együttest mindig egyben-egészen látó szemlélet érvényesítésének a fontosságát. A műszaki fenntartás, a látogatók fogadása - irányítása, a funkciók folyamatos bővülése mind-mind a kezelés feladatkörébe is tartoznak, az ezeken (és még több más) a területeken jelentkező kihívások állandó, kreatív válaszadásra készítetik az együttes kezelőjét – együttműködésben a tervezővel, hatósággal, az önkormányzattal és a többi érintett szereplővel.

A blokkot záró előadó: **KELEMEN Hunor** (RO), kulturális miniszter volt, tárgya: **„Örökség kód – a műemlékvédelem fenntartható fejlődésének eszköze”**. Tárgyilagos képet festett a romániai örökségvédelem jelenlegi állapotáról, és ismertette azt az elképzelést, hogy – pl. a francia és olasz példához hasonlóan – tervezik egy átfogó „örökségvédelmi kódex” kidolgozását. A feltett kérdésekre nyíltan, ugyanakkor politikusán válaszolt – egyebek között pl. a konferenciának helyt adó palota jövőjére vonatkozóan is.

A program ezután a közös ebéd volt, amelyet aztán ismét előadások követtek:

A **KIRIZSÁN Imola** (RO) által vezetett

„hatodik modul” – Örökség kód – a műemlékvédelem fenntartható fejlődésének eszköze keretében a programban szereplő első előadást **GUTTMANN Szabolcs** (RO) tartotta meg, **A kolozsvári ferences kolostor** címmel.

Ezt követően **Nicolae GRAMA** (RO): **Udvarház a szőlőben – Valea Bobului, Urlați** című előadását hallgathattuk meg.

Marian RADOI (RO): **„3D szkennelés – Az örökség állagmegóvási terveiben való alkalmazás”** témájában tartott ismertetést, amely, bár érdekes volt, sok újat nem tudhattunk meg belőle – inkább termékismertetésnek, mintsem tényleges szakmai előadásnak tűnt.

Anca DURGHEU (RO): **Történeti tartószerkezetek menedzsmentje. Ullmann-palota esettanulmány** című előadása zárta ezt a blokkot.

Ezek után a Szabó Bálint által levezetett

„hetedik modul” - ZÁRÓÜLÉS: „Következtetések és a 2016-os tematika bemutatása”

keretében az egyes korábbi modulok levezető elnökei foglalták össze az ő blokkjukban elhangzottakat. Annyi azonban már most is megfogalmazható, hogy **a történeti épületek, műemlékek megőrzéséhez feltételül szükséges használat biztosíthatóságának egyik legfontosabb előfeltétele a mindenkorai komfortigény lehető legteljesebb mértékű kielégítése, amelyet**

az esetek igen nagy többségében meg is lehet oldani, de a megoldáshoz szükséges a meglévő értékek előzetes ismeretén túl a megfelelő szakmai tudás és kreativitás, valamint a számos érintett szakterület képviselőinek szoros együttműködése – a program megfogalmazásától kezdve a tervezésen át a kivitelezésig. Végül nem szabad megfeledkezni a kész komfortos állapot folyamatos gondozásáról, fenntartásáról sem.

A következő évben nem lesz Tusnádi Konferencia, azt követően, tehát 2016-tól továbbra is kétévenként lesz megrendezve, várhatóan a tavaszi – várhatóan áprilisi – időpontban. A tervezett szerint 2016. május 25-28 között, Segesváron (esetleg Marosvásárhellyel közösen?) kerül megrendezésre a XVIII. Tusnádi Konferencia, tematikája várhatóan a műemlékek védelme válságos helyzetben – paradigma-váltás, a globalizáció és a műemlékvédelem viszonya, a valódi és a „díszlet” műemlékhelyreállítások kérdéseivel fog foglalkozni. A szervezőket, rendezőket – minden érintettet és érdekeltet – köszöntő, köszönő szavakkal zárult le a 2013. évi Kolozsvári-Tusnádi konferencia.

A „hivatalos” záró-fogadáson a résztvevőknek már csak igen kis töredéke volt jelen, a szokásos módon a zárásra megfogyatkozott létszám ellenére kitűnő hangulatban fejeztük be az ismét nagyon tanulságos, tartalmas konferenciát.

Köszönet és elismerés illeti a Kolozsvárott megtartott TUSNÁD 2014 szervezőit, előadóit és a vendéglátó Várost a színvonalas és eredményes tanácskozás lehetővé tételéért, valamint a konferencia egészére jellemző „komfortos” környezetért, továbbá az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottságot és Támogatóit a részvételünk biztosításáért.

dr. Fejérdy Tamás és Klaniczay Péter

az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság
főtitkára és alelnöke

UNESCO Víz alatti kulturális örökség egyezmény szakmai nap és tanácskozás, Párizs 2014

Beszámoló

2014. június 10-én részt vettem az UNESCO víz alatti kulturális örökség egyezményéhez kapcsolódó szakmai tanácskozáson. A tanácskozás témája a részes államok legjobb gyakorlatának bemutatása volt. 6 részletes előadást hallgattunk meg.

- **A konvenció és a technikai és tudományos tanácsadó testület viszonya, tapasztalatai** (Ulrike Guérin)
A víz alatti örökség hatalmas (3 millió hajóroncs a tengerekben, óceánokban), egyúttal sokféleség jellemzi (hajók, kikötők, települések, halászati emlékek stb.). Említés történt az egyetemeket tömörítő UNITWIN network-ről, a zadari II. kategóriás víz alatti régészeti központról, a tudományos és technikai tanácsadó testületről. Utóbbi működésének egyik első próbája lehet a „Santa Maria” -ként beharangozott hajóroncs körüli kérdéskör (egy kalandor csapat bejelentette, hogy megtalálták Kolumbusz hajóját, azonban semmilyen bizonyítékot nem mutattak fel).

- **A konvenció teljes mértékű végrehajtásának jelentősége** (Seyed Hossein Sadat Meidani)
Az iráni előadó a konvencióban foglalt ajánlások maradéktalan végrehajtása mellett érvelt. Felhívta a figyelmet a 22. paragrafusra, amely a nemzeti intézmény létrehozását, felhatalmazását és UNESCO-s bejelentését tartalmazza. A 6. paragrafus értelmében a regionális és bilaterális rész-megállapodások nagyon fontos eszközök lehetnek. Ez utóbbi terén Magyarország akár kezdeményező is lehetne a folyami (dunai) örökség területén!

- **A rablás és ipari tevékenységek hatása** (Michel L'Hour)
A francia előadó meggyőző példákat sorolt fel a tengereken zajló ipari mértékű halászat, nyersanyag kitermelés elképesztő méretű pusztításairól (ezek súlyos csapást jelentenek az élővilágra is). Egy ENSZ határozat (06-50073/2006) értelmében elvileg fel lehetne lépni ellenük. Rávilágított arra is, hogy a különleges bűvártechnikák kifejlődésével és elterjedésével lassan tömegessé válik az 50-160 m mélységtartomány a bűvároknak. Ez esetben eddig érintetlen roncsok kerülnek veszélybe.
A kincskereső vállalkozások kapcsán említésre került az Odyssey Marine Exploration elleni nemzetközi fellépés.

- **A társadalmi felelősségvállalás és hozzáférés kérdései** (Dolores Elkin)
Az előadó a társadalmi elismerés és támogatás jelentőségét hangsúlyozta. Konkrét brit példán keresztül bemutatta a lehetőségeket, eredményeket. Turisztikailag hasznosított víz alatti bemutatóhelyek ismertek Kubából, Portugáliából, Mexikóból és Horvátországból, mindegyik jövedelmezően működik.
Fontos az ismeretterjesztő filmek, műsorok, kiadványok készítése, a virtuális bemutatói lehetőségek használata. A múzeumok és látogatóközpontok létrehozása is fontos cél. A távérzékelési adatok megfelelő szintű bemutatása szintén alkalmas a közönség tájékoztatására.
Meghatározása szerint az oktatás, a rekreáció és a turizmus a fő stratégiai területek.

- **A víz alatti örökség szerepe a fenntartható fejlődésben** (Annalisa Zarattini)
Az olasz minisztériumi kolléga a baiae-i és gaiola-i lelőhelyek kutatása és bemutatása terén elért vívmányokat mutatta be. Régészeti parkot hoztak létre, amelyet bűvárok mellett mini tengeralattjáróval is lehet látogatni. Interdiszciplináris kutatási és oktatási központot is létrehoztak a lelőhelyekre alapozva. A környezetvédelemmel jó az együttműködésük.

- Az egyezmény jelentősége Afrika államai számára (Augustus Babajide Ajibola)

Az előadás áttekintően érdekes számunkra. Afrika is tele van tengertől elzárt államokkal. Az ő számukra meg kellett találni a megfelelő üzenetet. Ilyen a rabszolga kereskedelem emlékeinek kutatása.

Afrikában a fokozódó olajkitermelés és más bányászati tevékenység okoz súlyos problémát.

Az ülés után részt vettem az ICOMOS víz alatti régészeti munkacsoportjának (ICUCH) soros ülésén mint a munkacsoport tagja (ez ICUCH tanácsadóként működik az UNESCO egyezményhez kapcsolódóan).

Az ICUCH ülésen előkerült a *Santa Maria problematika*. Nemrég egy kalandor bejelentette, hogy megtalálta a roncsot. A gond az, hogy a 70-es évek óta ismert a helyszín, érdemi kutatás nem történt. A hajót még Kolumbuszék elbontották. Nyilvánvalóan egy szimbolikus lelőhely, amely az amerikai országok számára, illetve az egész emberiségnek is egy szimbolikus kort testesít meg. Haiti csatlakozott az egyezményhez, az ICUCH, mint tanácsadó testület kapcsolatba lépett a hatóságokkal, hamarosan szakértő megy a helyszínre. *Júliusban, a delegált ICOMOS-UNESCO szakértők véleménye alapján vissza is vonták a kutatási engedélyt.*

Bruges-ben egy nagy nemzetközi konferenciát szerveztek az I. világháború centenáriuma alkalmából. Magas szintű kormányzati reprezentációk voltak jelen, sajnos Magyarország nem képviseltette magát. Az egész évadot a víz alatti régészek kezdeményezték.

A belső ügyek tárgyalása során hozzászóltam a statútumhoz. Javaslataimat értékelték, elfogadták. A főbb megvitatott területek:

- A 100 éves korszakhatárt, ha lehet, el kellene hagyni, sok esetben túl közel van, más esetekben fontos helyszínek nem férnek bele.
- Tagok esetében a küldő országok csupán javaslatot tehetnek, de az ICUCH dönt felvételükről (ez a szakmai kvalitások nemzeti szinttől független megítélése miatt fontos a munkacsoport számára).
- Javaslatomra a stratégiába bekerült a belső vizek (folyami régészet) ügyének előmozdítása.
- Javasoltam, hogy az ICUCH elnöke vegye fel a kapcsolatot az ICOMOS elnökével, valamint a Rómában székelő ICCROM-al, hogy a munkacsoport részesüljön támogatásban, illetve használhassuk az ICOMOS és az ICCROM infrastruktúráját, képzési rendszerét, utazási támogatásait.

A nap végén részt vettem az UNESCO által akkreditált nem kormányzati szervek fórumán. Az NGO-k többsége brit, illetve a volt brit gyarmatokról érkezett. Ez jól mutatja az NGO rendszer gyengeségeit, ugyanakkor érdemes lesz figyelemmel kísérni, a jövőben hogyan működik a nemzetközi együttműködés.

Tóth J. Attila

Európai Elnökök Találkozója Strasbourg, 2014. június 26-28

A strasbourgi főpályaudvar régi-új (?) épülete ...

... és ahogy ez kívülről látszik

A hagyományok szerint minden évben május végén, június elején szervezik az ICOMOS európai elnökeinek találkozóját. Idén az európai parlamenti választások miatt egy hónappal csúszott a program... és ami minket különösen kellemetlenül érintett - összecszúszott a Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetemmel. Emellé társult minden eddiginél szerényebb konferenciárészvételre fordítható anyagi lehetőségünk (közgyűlési évben!), ami miatt komolyan felvetődött, hogy az ICOMOS történetében először kényszerűségből ne vegyünk részt a tanácskozáson. Az Elnökség határozott véleménye szerint az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság múltja nem engedi meg távollétünket, ezért a lehető legszerényebb jelenlétről született döntés.

A strasbourgi székesegyház közelében lévő, igen komolyan felszerelt restaurálási központban volt az ülés. Sajnos csak azoknak volt lehetőségük a székesegyház helyreállításán folyó munkát is megismerni, akik minden programon részt tudtak venni, vagyis nem kellett idejekorán visszatérniük. A házigazda természetesen Franciaország volt, nevezetesen Pierre-Antoine Gatier, a csak franciaországi rendezvényeken felbukkanó helyi elnök és természetesen a Francia Nemzeti Bizottság. A programot Benjamin Mouton, az európai alelnök vezényelte, aki egyre otthonosabban mozog ebben a szerepkörben.

A helyszín lehetőségeit kihasználva elsősorban a megfelelő európai fórumokkal való együttműködés lehetőségeiről volt szó. Bruno Favel, az Európa Tanács Heritage and Landscape Bizottságának az elnöke elsősorban a kulturális örökség védelem jelentőségének előretörését, a gondolatiságának a fejlődéséről szólt. Az Athéni Kartától napjainkig mutatta be a szakma alapjainak és szellemiségének alakulását. Hangsúlyozta, hogy egyre inkább tudatosul Európa intézményeiben önön érdeke az örökségvédelem területén. Gianluca Silvestrini (Managing Diversity divízió vezetője) tartott előadást az örökségről, mint kitörési pontról, ami a kultúrák közötti párbeszéd legfontosabb eszköze lehet.

Bernd Paulowitz a meghirdetett Creative Europa Eu-s programról tartott előadást, amihez az ICOMOS európai regionális csoportja három éves programmal kíván csatlakozni. A tavalyi évben elnyert pályázati forrásból Magyarország is részesedhetett. Ehhez hasonló módon felépülő keret-megállapodás előkészítés és egyeztetés alatt áll. Sikere esetén a Kreatív Európa kulturális örökségére vonatkoztatható programjának összeállításában Magyarország is tevékeny szerepet kész vállalni Ausztriával, Írországgal és Finnországgal egyetemben. Az elnyert összeg 60%-a kerülhet a nemzeti bizottságokhoz programtámogatásként.

Marianne Knutsen Norvégia képviselőjében az oslói kormányzati épület tervezett lebontásának programját mutatta be. A 2012-ben merénylet miatt komolyan megsérült - korának reprezentatív - épülete helyreállítása helyett a bontás árnyékába került, új kormányzati negyeddel tervezik felváltani a 60-as évek épületét. Bergenben a történeti központ épületeinek környezetét formálná át keményen a

tömegközlekedés fejlesztésére építendő gyorsvasút. A finn Margaretha Ehrström a vyborgi történeti ipari zóna védelméért szolt, ami ma orosz földön található. A védelemre érdemes területen semmilyen szabályozás sem vonatkozik a helyi építésekre.

Pierre-Antoine Gatier és Samir Abdulac a francia ICOMOS szervezet működését és költségeit mutatta be. 87 cég, 23 település mellett 1240 tag alkotja a szakmai szervezetet. 202.000 eurós keret áll rendelkezésükre programjaik lebonyolítására, ebből szervezik konferenciáikat, a kiadványaikat és a szakmai feladatokkal kapcsolatos költségeket. A külföldi konferenciákon való részvételt saját költségéből maga a résztvevő vállalja.

Jörg Haspel (Németország) a szocreál építészet védelmének jelentőségéről beszélt, az erre vonatkozó együttműködés szükségességéről már megszületett a megállapodás. Sajnálatos módon Magyarország nincs kellő súllyal jelen ebben a munkában. Anyagi okok miatt nem tudnak legjobb szakértőink tevékenyen kapcsolódni a munkacsoporthoz. Bár a kezdetekben intézményi támogatással jelen voltunk a program indításánál, de segítség nélkül az a partneri kapcsolat sajnos ellehetetlenült, ami lehetővé tenné az érdemi munkánkat. Elgondolkodtató, hogy szervezeti háttér nélkül a magyar műemlékvédelemnek nincs esélye hagyományainak megfelelően részt venni a nemzetközi együttműködésben. A résztvevők, és a munkacsoport vezetője jól ismerik a magyar szakemberek e téren is megnyilvánuló felkészültségét és a magyar emléanyagot, ezért kifejezetten hiányolják Magyarország részvételét. Dunaújváros fantasztikus városépítészeti együttesének, ipari létesítményeinek és a magyar emlékeknek lényegesen jelentősebb helyet lenne érdemes kapnia ebben az együttműködésben, de szerény lehetőségeink miatt ennek érvényre juttatása komoly akadályokba ütközik, jelentős értékeink háttérbe szorulhatnak.

A világörökségi helyszínek értékeléséről egy esetleges közös európai tentatív lista felállításáról Michèle Pratz beszélt. A listán szereplő helyszínek statisztikai elemzése az európai lehetőségek leszűkülését vetíti előre. Ezért a határokon túlnyúló, Európában összehangolt jelölések jelentősen megnövelhetnék esélyeinket.

Az ICOMOS központ – senki sem tudja - hányadik határidőre, de elkészült. Az új párizsi központról, előadóterméről még nem láthattunk képeket sem - csak az építés közbeni állapotról, de a jövőben állítólag minden korábbinál kedvezőbb környezetben végezheti a szervezet a munkáját.

Beszámolót hallhattunk a firenzei közgyűlés tervezett programjáról. 1100 benyújtott absztraktra küldtek elfogadást jelentő választ, ennek cca 10 %-át illeték nagyon fontos besorolással. A Közgyűlés a megszokott programon túl cca. 100 kapcsolódó eseménnyel is gazdagodik. Megemlékezés lesz az 50 éves Velencei Kartáról, a 20 éves Nara-i Egyezményről. November 9-14 között tervezik a rendezvényt, a megválasztott új vezetőség 15-én ülésezik először. A korábbiaktól eltérően az európai csoportban most nem esett szó a választás előkészítéséről, a várható esélyekről. Azt is csak négyszemközt beszélgetésen lehetett megtudni, hogy a jelenlegi alelnök júniusban még úgy gondolta, hogy nem kívánja újra jelöltetni magát. Fontos, hogy olyan személyiség vállalja el ezt a - számunkra is a

A résztvevők egy csoportja

legfontosabb - tisztséget, aki az európai értékeknek és módszertannak vissza tudja adni azt a szakmai súlyát, ami nélkül az ICOMOS szervezete nem tarthatja meg eredeti értékeit.

Az ülés legfőbb eredményének tekinthetjük, hogy egyre határozottabban jelenik meg a kulturális örökség európai regionális szakma-képviselőinek szüksége. Nem mostani felismerés, de egyértelmű célként most jelent meg, hogy nem csak világörökségi, hanem nemzeti szinten is egységes, integrált szemléletű kulturális örökségvédelem érvényre juttatása közös európai érdekünk.

Nagy Gergely

Hazai civilek az épített környezet fenntartásáért

Beszámoló

a Város- és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) XXXIII. Országos Találkozója és Szakmai konferenciájáról (Mezőkövesd 2014. július 10-12)

Harmincharmadszor gyűltek össze hazánk civil város- és faluvédő szervezetei, hogy a szellemi és anyagi örökségünk ügyéről vitatkozzanak, és ajánlás formájában fogalmazzák meg tanácsaikat, javaslataikat. A vendégeket Tállai András országgyűlési képviselő és Dr. Fekete Zoltán, Mezőkövesd Város polgármestere fogadta.

De hát mi más is lehet napjainkban egy szakmai konferencia témája, mint az örökségvédelem helyzete és mai feladatai Magyarországon? A mezőkövesdiek jó időben meghívták Dr. Fekete J. Csabát, a Belügyminisztérium Műemlékvédelmi Osztályának vezetőjét, azzal a kéréssel, hogy adjon átfogó képet hazánk építészeti örökségének helyzetéről, a műemlékek gondozásáról és védelméről gondoskodó új szervezetek felépítéséről, feladatairól és terveiről. Dr. Fekete J. Csaba levélben mentette ki magát, arra hivatkozva, hogy az újabb átszervezések következtében néhány napja már nem érintett e témában.

Mivel a résztvevők mindenképpen tájékoztatást vártak, Ráday Mihály, a Hungaria Nostra elnökének, dr. Nagy Gergelynek, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság elnökének 2014. április 16-án, a Műemléki Világnap alkalmából tartott beszédét olvasta fel.⁷ Dr. Nagy Gergely megfontolt, világos mondatai, átfogó gondolatsora őszinte és hiteles képet adott a magyar műemlékvédelem mai helyzetéről. Az összképet Nagy Gábor építész, a Pest Megyei Kormányhivatal Érdi Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalának vezetője a gyorsan változó helyzet tevőleges résztvevőjeként egészítette ki tapasztalataival.

A jövő további várható eseményeit azonban senki nem tudta megjósolni. A helyiek, Toma Tibor, Mezőkövesd Város Önkormányzata főépítésze és Vígh Henrik, a vendéglátó település Városfejlesztési Irodájának vezetője inkább saját településük műemlékeinek helyzetéről, munkájukról és elképzeléseikről számoltak be. Amit elmondtak és bemutatottak Mezőkövesd kulturális örökségéről, azt bizonyította, hogy a jövőben a helyi kezdeményezések – önkormányzatok és civil szervezetek munkája – felértékelődik: a nemzeti örökség megőrzésének gondját nagyrészt e szervezeteknek kell felvállalni.

A „Matyóföldön” megrendezett tudományos ülésen a meghívott előadók természetesen szót ejtettek Mezőkövesd népművészeiről, mestereiről és kézműveseiről⁸ és a 20. századi vásárhelyi kerámia hagyományairól és újításairól is.⁹ A szellemi kincsek mellett hazánk gazdag materiális örökségéről, a Kárpát-medence mélyéről előtörő gyógyvízről és ennek hasznosításáról is szó volt.¹⁰

A délután során a résztvevők négy szekcióban vitatták meg a tudományos előadások témáját: az örökségvédelem, népművészet és gyógyturizmus kérdésköre a civilek és az ifjúság témájával bővült. Kellően nem ismert az a példás szorgalom és kitartás, amivel Ságújfalun Pinczésné Kiss Klára, a Város és Faluvédők Szövetségének titkára évtizedek óta szervezi a fiatalok nyári örökségvédő táborát és országos pályázatát. Amit csinál, életbevágóan fontos kérdés, hiszen szakmánk, a műemlékvédelem számára igyekszik az „utánpótlást”: a felnövő fiatalság érdeklődését megnyerni és bevonni a tevőleges műemlékvédő munkába.

⁷ A beszédet az ICOMOS Híradó olvasói a tudományos folyóirat 22. évfolyamának 2. számában (2014. április hó 45-48. oldal) olvashatták.

⁸ A sokrétű, szép előadást Agócsné Halász Andrea, a Matyó Múzeum vezetője tartotta.

⁹ Nagy Vera néprajzkutató főmuzeológus, Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum előadása „Hagyomány és újítás a 20. századi vásárhelyi kerámiában” címmel.

¹⁰ Millisits Máté előadásában a gyógyvíz, egészség-turizmus és az épített örökség kapcsolatairól szólt. A Zsóry fürdő története, fejlesztésének terveiről Vámos Zoltán, a Zsóry Gyógy-és Strandfürdő vezetője, Mezőkövesd Város alpolgármestere és Herkely György nyugalmazott polgármester, tervező-építész számolt be nagy részletességgel.

A konferencián az alábbi ajánlások kerültek megfogalmazásra:

1. A meglévő, hagyományos épített környezet az emberhez méltó lét szerves része, ennek megőrzését az alaptörvényben **nevesíteni** kell.
2. A műemlék – régészeti lelet, település, városrész, együttes és épület – megléte a nemzet identitásának fizikailag létező, bizonyító erejű, hiteles dokumentuma: megőrzésének, gondozásának, védelmének feladata alól a nemzeti állam nem vonhatja ki magát: a **nemzeti műemlékvédelem** módja a központi és a helyi értékvédelem: az állam a fenntartás, helyreállítás többletköltségeit pénzügyi támogatással, még inkább az elvonások csökkentésével – ÁFA, amortizáció, egyéb adók –, az önkormányzat a közérdekből okozott többletköltségeket pályázat alapján megszerezhető, pénzügyi támogatással ellentételezi.
3. A műemlékek védelme sokirányú, sokrétű feladat, melynek csak egy része a hatósági munka („rendfenntartás”); a munka része a kutatás, értékelés, dokumentumok gyűjtése (pl. terv- és fotótár, építész múzeum, stb.): ezt a bonyolult folyamatot csak tudatos, koncepciózus központi védelemmel lehet megszervezni és biztonságosan működtetni: ezt a magyar műemlékvédelem 19. századi megteremtése során a Magyar Tudományos Akadémia és a tudós társaságok egyértelműen deklarálták már.
4. Az építészeti értékek felismerését és megbecsülését az oktatás minden szintjén tanítani kell: erre a tanárokat és tanulókat is meg kell tanítani.
5. A helyreállított – sokszor pályázati pénzen kivitelezett – műemlékek tervszerű állagfenntartására pénzt kell zárolni a beruházás költségeiből.
6. A Magyar Műemlékjegyzéket nem helyettesítheti semmilyen más, egyéb szempontokból hasznos lista – hungarikum, értékleltár –, a meglévő jegyzéket a 20. század második felének magas minőségű alkotásaival ki kell egészíteni: ehhez jól szervezett, értékfeltáró munkára van szükség.
7. A pusztuló kismélekek – temetői keresztek, út menti kismélekek, emlékművek – védelmére külön rendeletet kell hozni;
8. A magyar műemlékvédelem a XX. században európai hírű iskolát teremtett: ezek közül 1982 óta harminc helyreállítás európai elismerésben – Europa Nostra-díj – is részesült: a magyar műemlékvédelem e dokumentumait – példászerű műemlék helyreállítások és bemutatások – rendelettel kell védeni.
9. Az Építész Kamara a műemléki érdekek figyelembevételével vizsgálja felül a tervezői és felelős műszaki vezetői jogosultságokat.
10. Magyarország gyógyvíz- és fürdőkultúrája számos vonatkozásban egyedülálló a világon, ezért indokoltnak tartjuk, hogy a magyar fürdőkultúra történetének, emlékeinek szisztematikus, szakszerű, egyben a nagyközönség számára áttekinthető nyújtó interdiszciplináris kiállítás létesüljön, lehetőség szerint egy állandó kiállítást nyújtó múzeum. Ezt az elképzelést ajánljuk az Emberi Erőforrások Minisztériumának szíves figyelmébe, és biztosak vagyunk benne, hogy egy ilyen balneológiai témájú kultúrintézmény létrehozását Szövetségünk is hathatósan tudná segíteni.
11. A népművészeti örökség megőrzésének a kulcsa az oktatás.
12. Ha a tananyagban nem szerepel kellő súllyal a hon- és népismeret, akkor nincs meg az alapja sem a nemzeti, sem a népi kultúrához való kötődésnek. Ehhez bizonyos lehetőségek már most is rendelkezésre állnak pl. múzeumpedagógia oldaláról, de ezek a források még nincsenek kellően kihasználva.
13. A témában szerzett ismeretek, tapasztalások segíthetik azt az érzelmi kötődés kialakítását, és egy olyan értékrend elsajátítását, ami hozzájárulhat ahhoz, hogy az egyén számára eldönthető legyen mi az értékes és a továbbfejlesztésre való. Ismeretek nélkül ugyanis a népi kultúra szűk keresztmetszete kerül a figyelem középpontjába, és a sokszínűsége elvész. Az internet információövezetét csak az tudja használni, aki megfelelő képzettségre tesz szert a népi kultúra terén.
14. Szükséges a média figyelmét felhívni, hogy a népi kultúra nemcsak a gasztronómiát, néptáncot jelenti, hanem átöleli az **egész élet minden mozzanatát**.

15. A mai alkotóknak el kell fogadniuk, hogy a népi értékek fennmaradásához a hagyományokat a modern igényekhez kell alakítani úgy, hogy közben a színvonal és a kreativitás megmaradjon, ami a népi alkotások sajátja.
16. A helyi önkormányzatoknak is komoly felelősségük van, hogy a népművészet beépüljön a mindennapokba.
17. Az ismert népművészek szerzői jogvédelmének törvénybe foglalása.
18. Az ország építészeti értékeink megmentésének, a városvédő munkának bázisa az ifjúság, bevonásuk, illetve a pedagógusok megnyerése létszükséglet az egyesületek tevékenységébe.
19. Az önkéntes munka és a közösségi szolgálat óriási lehetőség a középiskolás korosztály városvédő tevékenységbe történő bekapcsolódására, a szemléletformálásra, az aktív közösségi életre, az épített- és a természeti környezet megmentésére, ennek érdekében 2014. július 31-ig tájékoztató anyagot készít a szekció és felteszi a Szövetség honlapjára, illetve megküldi a taggyesületek részére.
20. Az ifjúsági pályázat meghirdetése mellett legyen pályázati lehetőség az országos városvédő táborban való részvételre, az aktív egyesületek küldhessenek aktív tagokat a táborba (tapasztalatszerzés, céljából), teremtsünk lehetőséget a helyi, saját táborokban is a „csere-táborozásra”, ezeket a Szövetség honlapján keresztül hirdessük meg.
21. A Szövetség segítse a helyi településvédő táborok megvalósítását, pályázzon anyagi támogatásra a lehetőségek függvényében, és ossza tovább a taggyesületek felé, valamint a Szövetség uniós pályázatok készítésével is segítse az ifjúsági pályázatok és a településvédő táborok megvalósulását.
22. Regionális ifjúsági találkozók szervezésével remek ötleteket adhatnak át egymásnak, ezek szervezését javasoljuk.

Az ünnepélyes búcsúesten Ráday Mihály kiemelkedő munkájukért tizenkét Podmaniczky díjat adott át.

Arrabona Városvédő Egyesülettel találkozhattunk. Tevékenységük, bátor kiállásuk a magyar műemlékek ügye mellett ICOMOS bizottságunk tagjai előtt sem ismeretlen:

A díjjal olyan magánszemélyeket és közösségeket ismernek el, akik foglalkozásuktól, munkahelyi kötelezettségüktől függetlenül, vagy azt jelentősen túlteljesítve a legtöbbet teszik épített és természeti környezetünk, kulturális örökségünk értékeinek védelmében.

A jutalmazottak között 2014-ben a műemlékek védelmének „kérlelhetetlen” harcosaival, többek között Nagy Gáborral, Perczel Annával, Szmodits Júliával, vagy az

Lantos Antal – helytörténész, Budapest

Lantos Antal harminc éve foglalkozik helytörténettel. Az önkormányzat megbízásából 2006. óta hivatalosan is, a Corvin Helytörténeti Klub elnökeként koordinálja a helytörténeti munkát, korát meghazudtoló energiával. Elindította a pontos, levéltári adatokon, jegyzőkönyveken alapuló helyi történetírást, megírta a XVI. kerület elődtelépüléseinek a történetét. Számos egyéni kutatása jelent meg, rendszeresen szerkeszt és lektorál helytörténeti kiadványokat. Személyes harcának köszönhető, hogy a kerület helytörténeti gyűjteménye 2010-ben méltó helyet kapott, és, hogy még ugyanabban az évben jelentős állandó kiállítás nyílt meg ott. 2001 óta munkatársaival számtalan kiállítást hozott létre. Elkészítette a kerület pontos, történelmileg hiteles térképét. Munkatársaival feltérképezték a kerület építészetét, könyvben és kiállítás sorozaton is. Kezdeményezésére indult meg a helytörténeti gyűjtemény szisztematikus fejlesztése, bővítése, a túlnyomó részt az általa felkutatott levéltári anyagok, korabeli sajtó digitalizálásával. Kezdeményezésére és az ő szerkesztésében indult meg immáron 6. éve a helyi önkormányzati újság helytörténeti rovata.

Nagy Gábor – építész, műemlékvédelmi felügyelő

Nagy Gábor tervezési munkái közül valósult meg 80 lakás üzletekkel való megépítése Kiskunhalason, a Csornai Kórház bővítése, a református templom és parókia felújítása Tinnyén, tetőtér-beépítések Budán, a harangtorony építése Pilisen. 1994-ben került az Országos Műemlékvédelmi Hivatalhoz, kezdetben Baranya megye, majd Budapest Belváros

műemléki felügyelőjeként, illetve a Közép-magyarországi Régió (Budapest és Pest megye) szakmai vezetőjeként dolgozott. 2011-ben a Pest Megyei Kormányhivatalnál Pest és Nógrád megye Kulturális Örökségvédelmi Irodáját vezette. 2013-tól a Pest Megyei Kormányhivatal Érdi Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalát vezeti (az ország 21 Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatala közül egyedüli műemlékesként!). 2013-ban 3 szakmai napot szervezett „Építészet és műemlékvédelem” címmel, ezzel is segítve összetartani a valaha oly jól szervezett magyar műemlékes csapat egy részét. Tagja az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága Elnökségének és a Magyar Építész Kamarának. Évek óta részt vesz különböző tervtanácsok munkájában. Rendszeresen publikált műemlékes szakmai lapokban. Eddig két könyve jelent meg, a harmadik nyomdában van. Példaértékű az az igyekezet, mellyel megteremti annak lehetőségét, hogy legalább azon a kis részen az országnak, amelyben feladatott kapott, ott a műemlékek védelmét fontosnak tartásuk, s elismerjük, e tevékenységet hagyják élni. Hátba e példa „ragados” lesz, s újra lesz magyar műemlékvédelem.

Szmodits Júlia – építész, Budapest

Szmodits Júlia, a tizenkilenc éves YBL Egyesület alapító alelnöke, tizenegy éve elnöke, vezetője, motorja, az YBL Bicentenáriumi rendezvénysorozat főszervezője. Tizenkét éve találta ki a „Mívesmester Oklevelet”, s az ezt az elismerést átadó áprilisi ünnepséget az „Építészek és Építőmesterek Napját”, amely Ybl Miklós születésnapja, a Mester emlékünnepe is évről évre a róla elnevezett téren. Szmodits Júlia, talán nem bántó, ha így fogalmazunk, az örökségvédelem tudatos gondolkodásának „lerázhatatlanul” küzdő terjesztője, harcosa.

Varga Károlyné, Tapolca

Varga Károlyné a Tapolcai Városszépítő Egyesület Ifjúsági Tagozatának vezetője. Városszépítő munkája elsősorban a fiatalok körében teljesedett ki, vetélkedők, helytörténeti bemutatók, kirándulások, táborok keretében. Kezdeményezésére 2008-ban az Egyesület kiadásában az ifjúság kezébe adta „Helytörténeti munkafüzet kisiskolásoknak. Tapolca és környéke története napjainkig” c. munkáját.

A Város és Faluvédők Szövetsége - „Ifjúság az épített és természeti értékek védelméért” címmel meghirdetett - ifjúsági pályázatára négy általános iskola és két középiskola diákjainak rekordokat döntögető mennyiségű (esetenként 60 – 110) munkája számos sikert, elismerést hoz a gyerekeknek, s egyúttal a városnak is. Varga Károlynénak kiemelkedő érdemei voltak a 2008. évi VFSZ, „Hungaria Nostra” XXVII. találkozájának szervezésében és lebonyolításában, és a 2011. évi Országos Ifjúsági Örökségvédelmi tábor segítségével, programok szervezésében, vezetésében. Kiemelkedő közreműködése nagyban hozzájárult a tábor sikereihez. Kérésre segítőkészen rendelkezésre állt minden esetben. A „Virágos Tapolcáért” mozgalom lelkes, hozzáértő közreműködője, egyik szervezője, a zsűri vezetője – többek között. Nehéz lenne minden „társadalmi munkát” felsorolni, ami Varga Károlyné közreműködésével vált sikeressé. Aktívan közreműködött pályázataink sikerében is. Szakmailag sokoldalú, kiemelkedően nagy hozzáértéssel, önzetlenül végzi munkáját immár három évtizede sikeresen, példaértékűen.

Arrabona Városvédő Egyesület, Győr

A győri Arrabona Egyesület éppen öt éve alakult meg: legfontosabb célja, hogy városának építészeti öröksége fennmaradjon. Tagjai elvégezték a győri Széchenyi tér építéstörténetének kutatását, kinyomozták a Mária szobor hiányzó alakjainak jelenlegi „tartózkodási helyét” és javaslatot tettek a tér helyreállításához: fontos és mindenképpen betartandó szempontokat adtak. Sajnos a tér tervezője ezt nem vette figyelembe. A levéltári kutatások alapján olyan értékes írásos dokumentumokat és terveket gyűjtöttek össze, melyek alkalmasnak látszottak a földből előkerült Duna bástya hiteles újjáépítésére. Az Arrabona Egyesület hírportálján és a médián keresztül képes megmozgatni Győr civil lakosságát. Az Arrabona Egyesületet szakszerű építészettörténeti kutatásaiért, példászerű civil mozgósító munkájáért ismeri el a Díjjal a Hungaria Nostra szervezete.

Perczel Anna, Budapest

Perczel Anna 1996-98 között tanulmányt készített Pest régi zsidónegyedéről, annak lakóházairól, a Soros alapítvány támogatásával. A kutatási anyag egy része megjelent az Új Magyar Építészet című folyóiratban, amikor ez a negyed a világörökség védelme alá került. Azóta folyamatosan foglalkozik Budapest régi pesti zsidónegyedével és azoknak a terveknek a kritikájával, melyek - a nemzetközi védelem ellenére - lehetővé teszik a negyed építészeti hagyományainak rombolását. Elkészítette a Főváros részére a zsidónegyed értékeiről szóló tanulmányt, majd - több társával együtt - a zsidónegyed rehabilitációs lehetőségeiről szóló tanulmányt az ÓVÁS! Egyesület szervezésében. A vezetése mellett Alternatív terv készült a zsidónegyedről, hogy bemutassák azt az utat, ami nem rombolásra, hanem a történelmi negyed rehabilitációval összekapcsolódó megőrzésére épül. Tervüket Alternatív gondolatok a zsidónegyedről címmel kiállításon mutatták be a Centrális galériában - és még sorolhatnánk sokrétű tevékenységét.

Grünberger Tamás - Budapest

Grünberger Tamás a család hagyományait megőrizve, apja foglalkozását követve csillárkészítő műhelyt tart fenn a budapesti Nagymező utcában. Talán már csak egyedüli iparosként, az iparág művészeként végzi a különböző korok csillárjainak, egyéb lámpatestjeinek javítását, pótlását, rekonstrukcióját, s minden stílusban „otthon van”. Keze nyomát láthatjuk a Dohány utcai neológ zsinagóga és Zsidó Múzeum, az Uránia mozi, a Fővárosi Operett Színház és Moulin Rouge, az OTP Bank Nádor utcai központja, a Legfőbb Ügyészség székháza, a brüsszeli Magyar Nagykövetség, a veszprémi MKB székháza, a kötcsei templom, a Magyar Tudományos Akadémia székháza, és a Zeneakadémia épületeiben. Ő öntötte az „örökös tagság” elismertjeinek lábnyomait a Nagymező utcán. Munkáját számos szakmai elismerés fémjelzi. Számos esetben árkedvezményekkel, adományokkal, ingyen-munkával segítette valamely műemlék épületünk megújulását.

Larix-Co. Bt. - Újszilvás

A Larix-Co. Bt. 1995-től működik Újszilváson. Fő tevékenységi körük egyes építési korszakok építő kultúrájához igazodni képes műves, egyedi épületasztalos szerkezetek, elsősorban minőségi nyílászárók gyártása és beépítése, néhány darabos megrendeléstől nagyobb sorozatokig. Termékeik LARIX fantázia néven készülnek, 100%-ban szakképzett munkatársak segítségével, ÉMI minősítéssel. Nyíri Sándor vezetésével az épületasztalos szakma minden fogását ismerik. A Larix-Co. Bt. műhely referenciái egytől-egyig gonddal kivitelezett műves, nemegyszer „művészi” munkák! Országszerte számos épület tanúsítja a mester szaktudását, Pl.: a kispesti Hungária Gyermekotthon homlokzati nyílászárói, a 14. századi várpalotai Thury-vár rekonstrukciója során készült külső-, belső nyílászárók, Gróf Zichy Nándor palotája Budapesten, vagy a Róth Miksa műhelyéből való színes üvegablakok restaurálása és még sorolhatnánk...

Dr. Boda Anikó – festőművész, Gödöllő

Dr. Boda Anikó jelentős szerepet vállal Gödöllő város kulturális közéletében, alapító tagja és egyben titkára a Gödöllői Királyi Kastély Barátai Egyesületének. Aktív résztvevője a Kulturális Örökség Napok helyi rendezvényeinek, számos helytörténeti háttérkutatót végzett. Boda Anikó és családja az örökösöktől vásárolta meg Gödöllő-Máriabesnyőn a teljesen leromlott, roskadozó állapotú Arady-villát. Szakemberek bevonásával több éven át tartó helyreállítással tették lakhatóvá az épületet. Kívül és belül az eredeti elemek megtartásával, ill. pótlásával valódi ékszerdobozzá varázsolták a hajdan szép napokat és vidám közösségeket vendégül látó villát. Jelenleg a kert rekonstrukciós elemekre épülő helyreállítása folyik.

Dr. Szabó József - mezőgazdasági gépészmérnök, Gödöllő

Dr. Szabó József a magyarországi mezőgazdasági gépgyártás történeti kutatásának egyik kiemelkedő alakja. A mezőgazdaság gépesítésének témakörében 1980 óta publikál tudományos tanulmányokat és tart előadásokat. Az általa alapított és vezetett Agrár Technikatörténeti Egyesület kezdeményezésére rendezik meg évente (idén immár 6. alkalommal) Gödöllőn a Mezőgazdasági Eszköz- és Gépfelújítástörténeti Szakmúzeumban a Gépgyűjtők Országos Találkozóját. Ez a rendezvény összefogja az értékmentés ezen speciális területén tevékenykedő gyűjtők körét. Az egyesület itt adja át az „Év gyűjtője” elismerést három kategóriában az arra érdemeseknek. A fiatalokat játékosan vezeti be a régi mezőgazdasági gépek történetének megismerésébe, melynek kitűnően lebonyolított rendezvényei voltak az elmúlt években az általa helyben szervezett Múzeumok Éjszakája rendezvények eseményei is. A múlt agrár-technikatörténeti értékeinek megmentéséért kifejtett több évtizedes elhivatott, példamutató munkájáért érdemes a díjra.

Balatoni Múzeum – Keszthely

A nehézségek ellenére a Balatoni Múzeum példás fejlődést mutat évek óta. Az állandó és időszakos kiállítások mellett a múzeum nagy hangsúlyt fektet a kutatási munkákra és a gyűjtemények folyamatos fejlesztésére. A múzeum egyik, ha nem a legnagyobb erénye, hogy olyan múzeumpedagógiai programot folytat, ahol a gyerekeket óvodás kortól a középiskoláig bezáróan megismerteti a Balaton természeti kincseivel és a környék kulturális örökségeivel. Részükre nyári táborokat szerveznek, ahol tevőlegesen részt vehetnek a régészeti és természettudományi kutatásokban. A múzeum legutóbbi jelentős lépése az évek óta bezárt kőtár újbóli megnyitása volt, ahol a római kortól a barokk korig bezárólag ismerkedhetnek meg a látogatók a környék régészeti emlékeivel. A Balatoni Múzeum összefogja a városka civil társadalmát. A múzeumot Havasi Bálint régész-igazgató vezeti és irányítja.

Megosztott Podmaniczky díjat kapott a

Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei és

Kovács Ágnes

a Sárospataki Református Kollégium főépítésze

Kovács Ágnes kollégiumi főépítész irányításával példamutató módon restaurálták a Sárospataki Református Kollégium legreprezentatívabb helyiségét, a Nagykönyvtár dísztermét 2013 és 2014 között. Az eredeti festést több rétegű átfestés takarta, amelyről a felesleges festést eltávolítva újra az ablakok közötti „szalag-motívum” a 180 évvel ezelőtti formájában látható. A felújítás érdeme, hogy az eredeti fapadló nyolcvan százalékát sikerült megőrizni és konzerválni.

A könyvtár négyszáznegyvenezer kötetet kitevő állományának több ezer becses, mívesen kötött példányát veheti szemügyre a Sárospataki Református Kollégium „ékszerdobozaként” is nevezhető dísztermét felkereső látogató. A Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeinek munkatársai végezték a díszteremben őrzött könyvek felújítás előtti és utáni mozgását. A díszterem átadásával egyidejűleg egy kamara-kiállítást is készítettek, amely az elmúlt évszázadok féltett könyvészeti „kincseit” mutatja be.

Winkler Gábor

SOKOLDALÚ SZAKMAI EGYÜTTMŰKÖDÉS A MŰEMLÉKHELYREÁLLÍTÁSOK ÉS A MŰEMLÉKVÉDELEM SZOLGÁLATÁBAN

Beszámoló

a

44. Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetemről Síkfőút, 2014. június 26 – július 2

Dévényi Tamás levezető elnök vezetésével nagy sikerrel, a résztvevők és a közreműködők teljes megelégedésétől kísérve zajlott le az idei nyári egyetem is. A siker záloga a kiváló előadók tartalmas és gondolatébresztő előadásain kívül, a maradéktalanul megvalósított program, az adott téma sokoldalú bemutatását és az eszmecsere elősegítő nyílt szakmai légkör volt. A nyílt szakmai légkörhöz jelentősen hozzájárult a továbbképzés levezető elnökének felkészültsége, az egyes témák megértését és összefüggéseit megvilágító kommentárjai, valamint a program változatossága, továbbá a hazai és nemzetközi helyzet megismerésének és megvitatásának lehetősége is. A hallgatóság szakmai és kor szerinti sokszínűsége és nem utolsósorban az inspiráló szellemi és fizikai környezet egyaránt hozzájárult a továbbképzés eredményességéhez.

Hagyományokhoz híven a nyári egyetem programja ebben az évben is biztosította a formális és informális programok változatosságát. A témához kapcsolódó tanulmányutak során az élő és aktív szakmai kapcsolatoknak köszönhetően magas szintű szakmai bemutatással érdekes példákat ismerhettek meg a résztvevők Kassán, Zemplén megyében és Egerben.

A tudományos program felépítése a szokásos koncepciót követve ezúttal is az elméleti és a fogalmi kérdések tisztázása/bemutatása felől közelítve tette lehetővé a hallgatók számára, hogy megértsék a műemlék helyreállításokhoz kapcsolódó szakmai együttműködés alapproblémáit, feladatait és megoldásait. *Mezős Tamás* a műemlék helyreállításokat a helyreállítások résztvevőinek változásait a tudományos háttér, a kutatás és a szakmai igények változásának/fejlődésének tükrében mutatta be. *Fejérdy Tamás* a műemléki helyreállítások intézményi hátterének kialakulását, változásainak folyamatát és szükségszerűségét a kartákban megfogalmazott elvárások hatása alapján elemezte. *Dévényi Tamás* pedig a dogmatikus helyreállításokat gyakorta felváltó kreatív rekonstrukciók közvetlen és közvetett hatásait hazai és külföldi példák sorozatának analitikus elemzésével illusztrálta.

Más európai országok szakmai szereplőinek együttműködési módszereit és gyakorlatát is megismerhették a résztvevők. A csehországi helyreállításokat megelőző értékfeltárás és inventarizáció szerepéről, módszereiről és eredményeiről *Zdeněk Vachá* beszélt. A holland helyreállítások és rehabilitációs gyakorlat bemutatása kapcsán *Leo Hendriks* is az értékek feltárásának és megbecsülésének jelentőségét hangsúlyozta. Kiemelte az értékek megőrzésének, a helyreállítások által megvalósuló társadalmi hasznosulásának jelentőségét. A történeti környezetet érintő városfejlesztést és a tervezéshez kapcsolódó szakmai együttműködés feladatait *Pop Virgil* elemezte. Mondandóját Kolozsvár példájával illusztrálta.

Az *esettanulmányok* a gyulafehérvári székesegyháztól a perőcsényi tájházig széleskörű áttekintést adtak a különböző funkciójú épületek eredményes helyreállításához szükséges sokszínű szakmai együttműködés módozatairól.

Tővissi Zsolt építész, aki a *Gyulafehérvári Székesegyház* nagyjelentőségű felújítási folyamatának az egyház részéről a karmestere volt gazdagon illusztrálva mutatta be a széleskörű szakmai együttműködés sikeres folyamatát.

Potzner Ferenc a *Várkertbazár* és a *Zeneakadémia* felújításának komplexitását nem csak építészeti szempontból, hanem művészettörténeti és restaurálási szempontból is elemezte.

A *veszprémi vár* három különböző korú épületének felújításával és kreatív összekapcsolásával kialakított *Vass Galéria* tervezési és kivitelezési folyamatát *Turányi Gábor* ismertette, kiemelve azt, hogy a példamutató kivitelezés a veszprémi szakközépiskola műemléki szaktechnikus tanulóinak részvételével készült.

Csángó Zsuzsa az *egervári reneszánsz várkastély* felújításában rejlő lehetőségekről és az elhúzódozó felújítási folyamatból adódó problémákról is beszélt.

Garaguly Kinga a Kapucinus és a Pala utca sarkán álló romos állapotú, közel ötszáz éves *vízivárosi lakóház* felújítását megalapozó kutatásokat, a tervezési és a kivitelezési folyamatot, valamint annak meggyőző eredményét mutatta be.

Az esettanulmányok sorát *Fehér Judit* érdekes előadása zárta két különböző tulajdonosi háttérű népi emlék - a magántulajdonban lévő *csővári lakóház* és a *perőcsényi tájház* - felújításának sajátosságairól.

A szakmai együttműködés komplexitásáról az egyes szakterületek képviselői tartottak előadásokat: A műemlék *helyreállítások kisugárzásáról*, a lehetőségekről és az akadályokról *Nagy Gergely*, az együttműködéssel kapcsolatos tapasztalatokról *Nagy Gábor* beszélt előadásában. A *történeti kertek helyreállítását* a műemlék helyreállítások tükrében *Fekete Albert*, a *régészeti kutatások és a műemléki helyreállítások* kapcsolatát *Feld István* mutatta be. A *helyreállítás komplexitásáról és az együttműködésről az építész tervező Deák Zoltán*, és a *kivitelező Szebeni Nándor* tartott sok példával illusztrált előadást. Végül a restaurálás szemszögéből a kutatás lehetőségeit és feladatait *Wierdl Zsuzsa*, *Mérey Bán Beatrix*, *Bíró László* és *Simon Zoltán* előadása elemezte.

Ezúttal sem maradt el a *hallgatók fóruma*. A fórum előadóit az előzetesen jelentkezők közül az általuk megadott témák alapján választottuk ki. A nagysikerű, estébe nyúló programot számos hozzászólás és kérdés kísérte. Összesen *11 kiselőadás hangzott el*. Hazai, hollandiai, romániai és szlovákiai példák sora gazdagította a programot és bővítette a tapasztalatokat.

Az *egri és az egész napos regionális tanulmányút* során a sokoldalú szakmai együttműködés példáival a létesítmények felelőseinek, helyreállítóinak vezetésével ismerkedhettek meg a hallgatók.

Az *egynapos tanulmányút* során két működő ipari műemlék; a felsődobszai és a gibárti vízierőmű megtekintése után Kassán folytatódott a program ahol a gazdag szakmai program szervezésében és lebonyolításában a kassai regionális műemléki iroda vezetője *Tina Markusova* és munkatársai voltak segítségünkre. Megtekinthettük a hajdani kaszárnnyából kialakított kulturális központot, a Szt. Erzsébet Székesegyház és a Szt. Mihály Kápolna nemrég befejezett helyreállítását, a múzeum tetőterének az új funkcionális igények szerinti beépítését és az üveg lépcsőházat.

Egerben Botos Judit és Komáromi Tas egri építészek vezetésével a Dobó tér felújítási munkáinak folyamatával és a nem régiben felújított Valida Szultana fürdő romjaival ismerkedtek meg a résztvevők, majd csatlakoztunk az "Örökség a jövőnek – jövő az örökségnek" című kiskonferencia és kiállítás programjához.

A 44. Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetemen *hiánytalanul megvalósított hatnapos programját* úgy állítottuk össze, hogy az előadások után a hallgatók feltehessék kérdéseiket, mód nyíljon *hozzászólásokra* és adott esetben *vitákra* is. Öröndetes, hogy a résztvevők éltek is a lehetőséggel és minden előadás után szép számmal akadtak hozzászólók.

A nyári egyetem témaválasztását és annak feldolgozását ebben az évben is - több mint négy évtizedes történetéhez méltó módon - a problémaérzékenység és a naprakész frissesség jellemezte. A nyári egyetem az építészeti és műemlék helyreállításokban közreműködő szakemberek mellett az élethosszig való tanulás keretében a széles értelemben vett érdekeltek: a döntéshozók, tulajdonosok, önkormányzati és oktatási szakemberek egyedülálló itthon és külföldön is elismert továbbképzési lehetősége. A nyári egyetem előadói és résztvevői a hazaiakon kívül négy országból érkeztek és szakmai paletta szinte minden területét reprezentálták ebben az évben is.

A MÉK *akkreditációs bizottsága* ebben az évben *napi 1,5 pontot*, összesen *9 pontot ítél*t a továbbképzésben résztvevő szakembereknek. Változatlanul élnek a hazai és a külföldi egyetemekkel (Leuveni Raymond le Maire Intézet) és a régió országaiban működő örökségvédelmi intézményekkel és civil szervezetekkel kialakított kapcsolataink. *Pályázat és az illetékes tanszékek javaslata alapján* fogadtuk a BME, a Corvinus Egyetem és az ELTE összesen öt PhD hallgatóját, valamint három szakközépiskolai műszaki tanár nyert *Román András ösztöndíjjal* kedvezményes részvételt.

Kovács Erzsébet

A 2013. november 14-i Podmaniczky Rendezvénykastélyban tartott nagyszabású nyitókonferencia után elindult országjáró útjára a vándorkiállítás és a konferenciasorozat. Mindazoknak, akik nem tudtak részt venni az eddig lezajlott konferenciákon, az ICOMOS Híradó keretein belül igyekszünk rövid tudósítást, összefoglalót adni az eseményekről.

SÁROSPATAK

2014. június 10-én Sárospatakon, a Rákóczi Múzeumban került sor a hetedik konferenciára, melynek témája a *Világörökség és műemlékvédelem Magyarországon* volt.

A konferencia helyszínén, a volt Trinitárius kolostor, ma „Múzsák temploma” előadótermében – az eddig megtartott konferenciákhoz hasonlóan – 15 órától kezdődött a rendezvény, mintegy 35-40 résztvevővel. A megjelenteket a házigazda nevében Dr. Tamás Edit, a MNM Rákóczi Múzeumának igazgatója, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság nevében Dr. Nagy Gergely elnök köszöntötte.

A Tokaj-hegyalja történelmi borvidék kultúrtáj világörökség helyszín egyik fontos városa, Sárospatak valóban méltó helynek bizonyult az adott témával foglalkozó konferencia megrendezésére. A rendezvény moderátora, Dr. Fejérdy Tamás, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság főtitkára a világörökségi együttműködés átfogó bemutatásával és időszerű kihívásainak ismertetésével foglalkozó előadásával vezette be a tanácskozást. Az 1972-es UNESCO Egyezmény a létrehozása óta egyre nagyobb szerephez jutott, úgy is, mint az UNESCO nemzetközi egyezményei közül kiemelkedő, legismertebb és legnépszerűbb „zászlóshajó”, és úgy is, mint a kulturális örökség eleinek mikénti megőrzése terén mintegy laboratóriumi szerepet játszó húzóerő. Az is elhangzott, hogy az Egyezmény több vonatkozásban nem mindenben tudta elérni az eredetileg kitűzött célját, ugyanakkor mégis igen jelentős, mással nem helyettesíthető szerepet játszik a világ kiemelkedő, egyetemes értéket hordozó kulturális és természeti örökségi értékeinek a megőrzésében. Az Egyezmény keretében az UNESCO nem anyagi forrásokhoz juttatja a Részes Államokat vagy az egyes helyszíneket, hanem a nemzetközi figyelem által elősegíti azok megőrzését, elvárásaival, és ugyancsak a nemzetközi jó gyakorlatok közzétételével pedig hozzájárul e megőrzés megvalósításának eredményességéhez. Azon eszközök közül, amelyek alkalmazása kötelező a világörökségi helyszínek esetében, jelentőségénél fogva kiemelkedik a helyszín-kezelés, amelyet az adott helyszínt kezelő szervezet kezelési terve alapján valósít meg – természetesen nem önmagában, hanem valamennyi érintett és érdekelt szereplővel együttműködve.

A következő felkért előadó, Koszorú Lajos, építész, területi tervező, a Város-Teampannon Kft. ügyvezetője éppen ezzel a témával folytatta: a „Világörökségi kezelési tervek készítése során jelentkező kihívások” című előadásában a magyarországi világörökségi helyszínekre a 2011.évi. LXXVII törvény végrehajtásának keretében jelenleg készülő világörökségi kezelési tervekkel kapcsolatos eddigi tapasztalatok elemzésével. A kihívásokról szólva nagymértékben támaszkodott a Tokaj-hegyalja történelmi borvidék kultúrtáj világörökség helyszínnek az ő vezetésével készülő Megalapozó Dokumentációjára MAD és az azt követően elkészítendő Kezelési Terv (KET) további munkálataira. Más helyszínekre (pl. Pannonhalma, Hollókő) is kitérve mutatta be ez az egyébként még eddig itthon ismeretlen műfaj, a kezelési terv, a helyszínenként sok tekintetben nagyon eltérő adottságok miatt is sok kérdést vet fel. Elemezte a jogszabályi hátterét, majd sorra vette a KET-nek, mint eddig „nem létező műfajnak”, és a KET készítésnek, mint „nem létező gyakorlatnak” a nehézségeit – rámutatva, hogy ez mindenképpen új, tanulnivaló feladatként jelentkezik. Párhuzamba állította és a *fejlesztés* és a *rendezés* közötti mezőbe helyezte a *kezelés* feladatát, amely mindkettő másikkal összefügg, de egyiknek a feladatát sem vonja magához: elsősorban az összehangolásra összpontosít. Röviden vázolta a most folyó MAD és KET készítés folyamatát, bemutatva az egyes szakaszokkal kapcsolatos tartalmi elvárásokat is. Az igen magas komplexitású feladatot értelemszerűen egy nagy létszámú, komplex team valósítja meg, világörökségi helyszínenként külön-külön és eltérő vállalkozóval, eltérő

összetételben. Nem rejtette véka a jogszabályban előírtak szerint túl rövid határidők okozta többlet-kihívásokat sem, amelyek között az egyik legfontosabb, hogy a rendelkezésre álló rövid idő alatt is meg kell oldani a tervezés társadalmasítását, az összes érintett és érdekelt szereplő bevonását. A kezelési tervek elkészítését megrendelő-koordináló Forster Központ szerepeiről szólva a szervezésen túl az elfogadtatás érdekében kifejtendő lobby-tevékenység fontosságát is hangsúlyozta, valamint felvetette az a nagyon fontos kérdést is, hogy a KET miként fogja elnyerni a kormányrendelettel közzétehető formáját, tartalmát.

Értékelte az eddigi folyamatok máris jelentkező pozitív hozadékát, az együttműködés szakmai és intézményközi eredményeit. Ismételten hangsúlyozta a társadalmasítás fontosságát, amely folyamatban eredményesen mutatkoztak be a folyamatsegítő „facilitátorok”. Végezetül néhány lapkérdést emelt ki: az értékek mélyebb megismerését (attribútumok révén), a minden helyszín más, ezért minden helyszín egyedi megoldást igényel elvét, valamint néhány szakmai alapkérdés (pl. illeszkedés...) ismételt tisztázását az új kontextusban.

Néhány VÖ helyszínt sorra véve: Tokaj-hegyalja esetére röviden rátérve említette a lehatárolás, a történeti táji védelem, az élő kultúrtáj összefüggéseiben a KET feladatait. Hollókő vonatkozásában a turizmus kihívásai, a Fertő-tájnál a határon átnyúló helyszín sajátosságai, míg Pannonhalma esetében a folyamatos fejlődés és ezen belül a megőrzés és az új hozzájárások viszonya nyertek említést.

A harmadik előadást Dr. Szakál Zoltán, gondnokságvezető (Tokaj-hegyaljai Történelmi Borvidék Kultúrtáj Világörökség Gondnoksága), főiskolai docens tartotta meg: Világörökség minden nap - nem mindennapi feladat! címmel. A saját példájukon keresztül beszélt a gondnokság helyéről, szerepéről. Foglalkozott a világörökségi elismerésnek a területen jelentkező hatásaival, különös tekintettel a kihívások és feladatok megismerésére. Hangsúlyozta a kezelési tevékenység dinamikus karakterét, amely tehát nem csupán a megőrzésre koncentrál, hanem a területen élők életminőségének a biztosítására is, ugyanakkor célja a fenntarthatóság. A Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék sajátosságai között a folyamatos, hagyományos művelés, a helyi sajátosságok alapozták meg a világörökségi elismerés elnyerését. Az előző előadásban már említést nyert, hogy folyamatban van a 2011.évi LXXVII törvény alapján a világörökségi feladatok végrehajtásának a korábbinál hatékonyabb keretek közé emelése, a kezelés határozott megvalósítása érdekében. Ehhez nyújt eszközöket a törvény, és a mindennapi végrehajtás fontos szereplője-szervezője, katalizátora a Világörökség Gondnokság. Feladat már most részt venni a MAD és KET készítésében – és ezt meg is teszik! – valamint a gondnokság feladata lesz a KKK, azaz a kezelési kézikönyv elkészítése, amely a rövidtávú programokat, cselekvési terveket fogja tartalmazni. Kiemelten fontos szerepet játszanak az érdekelték és érintettek bevonásában, már az eddigi egyeztetések-fórumok szervezésében és lebonyolításában is. Feladataik, a megválaszolandó kihívások a KET-ben lesznek kibontva, de már most aktívan készülnek a partnerekkel való együttműködésben megvalósítandó kezelés végrehajtására.

A következő előadó, Arnóth Ádám, építész: A kortárs építészet felelőssége és lehetőségei világörökségi területen témát járta körül a magyarországi világörökségi helyszíneket elemezve, nagyszerű fényképeivel illusztrálva a mondanivalóját. Meggyőzően mutatta be a minőségi tervezés, a hagyományos és kortárs megoldások és anyagok megfelelően értett és alkalmazott megoldásait. Előadásából kitűnt, hogy az egyes világörökségi helyszíneken eltérő szabályozások nem könnyítik meg a döntéshozók feladatát, a műemléki-világörökségi tervtanácsok fontossága továbbra is fennáll.

A tervezettnél kissé hosszabbra nyúlt bevezető előadások után hozzászólások, kötetlen eszmecsere (Világörökségi kihívások és lehetőségek – ahogy az érintettek látják) következett, amelynek során a jelenlévők fejtették ki véleményüket, szenvedélyektől sem mentesen bírálva a jelenlegi helyzetet, annak kialakulását. Többen üdvözölték a világörökségi kezelési tervek elkészülését, ugyanakkor meglehetősen szkeptikusan vélekedtek az abban majd előírtak végrehajthatóságának, megvalósíthatóságának az esélyeiről. Hangot adtak annak a véleménynek is, hogy ne csak a világörökségi elismertségű örökségi elemek részesüljenek ilyen jellegű törődésben, például anyagi támogatásban vagy kedvezményben.

A megbeszélést este 6 órakor az „ÖRÖKSÉG A JÖVŐNEK – JÖVŐ AZ ÖRÖKSÉGNEK” Vándorkiállítás megnyitása követte, a sárospataki Rákóczi Múzeum kőtárában. Pottyondy Péter, Ybl Miklós díjas építész (az NKA képviselőjében is) méltatta a Winkler Barnabás Ybl Miklós díjas építész (és

munkatársa) által rendezett, immár 9-ik alkalommal, mindig más, de mindig inspiráló környezetben bemutatott kiállítást, egyben a kiskonferenciák sorozatának a jelentőségét is. Hangsúlyozta, hogy az NKA a pályázat kiírásakor pontosan ilyen jellegű eszmecsere meg szervezésére gondolt, és reményét fejezte ki, hogy a sorozatot lezáró konferencia hozadékával együtt ki fog kerekedni egy használható javaslat a magyarországi örökségvédelemre, annak jelenére és jövőjére vonatkozóan.

az összefoglalót összeállította:
Fejérv Tamás

✱

EGER

2014. július 1-jén Egerben, az Eszterházy Károly Főiskola „A” épületében (Lyceum) került sor a nyolcadik konferenciára, melynek témája a *Kutatás lehetőségei és feladatai* volt.

A konferencia az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a HAP Galéria és az ARTIFEX kiadó rendezésében az „Örökség a Jövőnek, - Jövő az Örökségnek” közel egyeztetendő programsorozatának részeként, a Román András Nyári Egyetem előadássorozatába illesztve a kutatás szerepét taglalta a kulturális örökségvédelemben Wierdl Zsuzsanna okleveles restaurátor-művész, az ICOMOS Nemzetközi Falképbizottságának elnökének levezetésével.

Kutatás a jövőnek – kutatás az örökségnek című vitaindító, nyitó előadásában először is azt a kérdést járta körül, mi a kutatás jelentősége. A kutatások technikáinak bemutatásán keresztül elemezte annak lehetőségeit és veszélyeit. Felvetette azt a filozófiai szemszöveget is, hogy vajon miért kutat az ember, miért kíváncsi, és meddig terjedhet a „kíváncsisága”. Mennyire lehet, vagy nem lehet „öncélú” egy kutatás. Két alapvető csoportra választotta szét a témát, roncsolásos illetve a roncsolásmentes kutatási lehetőségekre. A roncsolásmentes kutatási módszerekkel is rengeteg információt megtudhatunk a vizsgált emlékünkről, vagy egy képzőművészeti alkotásról. A mai korszerű technikai eszközökkel olyan rétegek is feltárulhatnak, amelyekről korábban, csak roncsolásos vizsgálatokkal nyertünk információt. Példában mutatta be a fototechnikai vizsgálatok lehetőségeit, amelyek alkalmasak az eredeti rétegek feltárára, megismerésére. Fontosnak ítélte a szakágak együttműködését, hiszen csak ily módon lehet komoly eredményeket elérni, és mindegyik új információkkal szolgálhat a képzőművészeti alkotásról. A kutatásnak ki kell terjednie a régi károsodások és hibák feltérképezésére, elkülönítésére is, ezeket a restaurálás során ugyanis el kell távolítani, hogy egyrészt előtűnjenek az eredeti részletek, másrészt megakadályozzuk a további károsodást. Példaként a '30-as, '40-es években használt védőcement-szélezéseket említette, mely a Pompei ásatástól egészen Esztergomig „divatos” technika volt, s amely a mai napig pusztítja a freskókat. Ugyanilyen károsodásokat okoznak a mai napig „divatos” műanyagok használata. Összegzésként Wierdl Zsuzsa kiemelte, hogy a kutatások nélkülözhetetlenek, minél sokrétűbbek, annál pontosabb eredményeket hoznak. A kutatás mindenkié, a roncsolásmentes kutatásokban nem csak a szakemberek fedezhetnek fel új információkat. Végül arra buzdította a teljes hallgatóságot, hogy: „Nézzünk! Kutassunk! Lássunk!”

Ezután három előadó szólalt fel, elsőként Bán Beatrix festő-restaurátor művész, a Lechner Lajos Tudásközpont munkatársa, „A festő-restaurátori kutatás gyakorlati tapasztalatai” címmel tartott előadást. 30 éves tapasztalata alapján - kategorizálva - felsorolta a különböző indokok alapján végezhető festő-restaurátori kutatásfajtákat. Hangsúlyozta a műemlék helyreállításhoz kapcsolódó restaurátori szakági-, ezen belül a festő-restaurátori falkép-kutatás elengedhetetlenségét. Kiemelte, hogy a vakolattal fedett falképek összetett problémahalmazhoz vezetnek, mert a rejtőző értékek ismeretlenek a tervezési szakaszban, így a műemlékrongálás kockázata nagyon sok esetben fenyegető! Hangsúlyozta a megelőző szakemberi kutatás jelentőségét. Külön kiemelte, milyen előnyökkel jár, ha rendelkezésre áll a kutatási dokumentáció, például bemutatás módjára vonatkozó

szakaszolható restaurátori koncepcióval. Illusztrálta a festő-restaurátori kutatás eszközeit, módszereit, olyan módon, hogy példákat mutatott a megállapítható jelenségekre.

Az előadás végszava az volt, hogy a restaurátori falkép-kutatás élő, állandóan formálódó folyamat, amelynek fontos része a társ-szakmákkal való együtt-gondolkodás, a kommunikáció és a nyitottság.

Bíró László restaurátor művész filozofikus előadását: "A műemlékek kutatása cél vagy eszköz? – Ellentmondások a műemlékvédelemben!" azzal kezdte, hogy a műemlékvédelem sokszínű értékrend kérdése. Valójában a számos réteg, változás, átépítés, átfestés közül magunk választjuk ki mi lesz a műemlék, melyik réteget találjuk megőrzésre méltónak. A választás a korszak, a kulturális kontextus, ismereteink és a személyes ízlésünk összjátékaként alakul, és mivel visszafordíthatatlan következményekkel jár, nem lehet eléggé hangsúlyozni, mennyire fontos, hogy tudatos legyen. "Mielőtt döntünk, gondolnunk kell a következő generációk ismereteire, ízlésére és tudományos lehetőségeire még akkor is, ha a műemlékes természetes beállítódásánál fogva nem futurologus", mondta. A döntés után gondoskodnunk kell a feltárás során veszendőbe menő rétegek minél teljesebb és sokrétűbb dokumentálására, lehetőség szerinti konzerválására, hiszen az értékek "értékelése" is változhat a jövőben.

Az előadás második fele a műemlékvédelem jogi helyzetéről szólt, egy-egy műemléki felújításról, érdekekről, amelyek nem feltétlenül harmonizálnak egymással, de mégis közös hangot kell találniuk. A műemléki felügyelő illetve a tervtanács ebben tud segíteni, illetve ebben lehet óriási szerepe.

Simon Zoltán régész „Műemlékvédelem, ahogy a falakból látszik” című előadásában arról beszélt, hogy az épített örökség maga is forrás: az egymásra épülő rétegek jól mutatják egy-egy épület vagy település történetét, fejlődését. Az épületek identitásunk részei, ezért nagyon fontos, hogy megőrizzük őket, hogy „elolvassuk” a rétegekben rejtőző üzeneteket. Különösen fontos ez a XIX. század előtt épült emlékek esetében, hiszen ezekről nincs teljes dokumentáció, így megismerésükhöz elkerülhetetlenek a – gyakran roncsolásos – kutatások. A kutatások gyakran meglepő eredményeket is hoznak, gazdagítják, kiegészítik, akár meg is változtatják a korábbi ismereteket. „Az alacskai templom kutatása jól példázza ezt” - mondta. Az egyszerű, neobarokk berendezésű épületről senki sem sejtette, hogy középkori előzményei lehetnek, amíg a kutatás során bele nem botlottak a középkori templom alapfalaiba. „Nagyon óvatosan kell tehát minden beavatkozáshoz közelítenünk, mindig számítanunk kell arra, hogy addig ismeretlen részletek, rétegek kerülnek elő, nehogy elpusztítsunk valami értékeset...” hívta fel rá a hallgatóság figyelmét. Ebben a munkában nélkülözhetetlen a társszakmák együttműködése, hiszen a kutatási eredmények valamennyi szakterületre kihatnak, módosítják, árnyalják az addigi elméleteket. Többek között emiatt lenne szerencsésebb egy egységes intézmény keretei között egységes elvek mentén koordinálni a kutatásokat, mondta, és ezzel sokan egyetértettek a hallgatóság soraiban. Simon Zoltán előadásában arra is kitért, hogy főként a szegényebb települések számára nélkülözhetetlen az állami segítség. Regéc várának nagyon nehéz, akadozó helyreállítását mutatta be képeken, a vár egy szegény település határában fekvő, hatalmas együttes. Az ott lakók – akiknek az idegenforgalom gyakran a megmaradás egyetlen esélye – képtelenek előteremteni a szükséges anyagiakat, így önkéntes munkájukkal viszik előre a helyreállítást.

A kiskonferencia jó hangulatban, de komoly problémák felvetésével zárult, melyet szívesen folytatnánk egy bővebb szakmai vitasorozaton, állapították meg a résztvevők.
Állunk elébe!

az összefoglalót összeállította
Wierdl Zsuzsanna

KECSKEMÉT

2014. július 22-én Kecskeméten, a Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézetben került sor a kilencedik konferenciára, melynek témája a *Történeti kertek védelmének lehetőségei és feladatai* volt.

A Kodály Intézet hangulatos dísztermében - az egykori refektóriumban – megtartott, Dr. Szikra Éva tájépítész, kerttörténész, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Történeti Kertek Szakbizottságának elnökének levezetésével megtartott konferencián nagyszámú és aktív közönség vett részt. A helyi szakmai és civil résztvevők mellett több budapesti kolléga is megjelent, részben a műemlékvédelem, részben a tájépítészet területéről.

A bevezető előadást Szabadics Anita tájépítész, az MNM Nemzeti Örökségvédelmi Központ csoportvezetője tartotta. A nagyívű előadást a történeti kertek védelmének legfontosabb szakmai összegzésével, nyilatkozatával a firenzei kartával indította. Ismertette a legfontosabb meghatározásokat, majd diagramokon mutatta be a hazai történeti kertállomány megyénkénti összetételét, s a „sajátjogon” műemlékként védett kertek körét. Ismertette a kerthelyreállítás legfontosabb feladatait a kutatástól kezdve a tervezésig, kivitelezésig bezáróan. Rávilágított a jelenlegi jogszabályok visszasságaira, mint pl. a kertrégészet kérdése. Saját tervezői gyakorlatában előforduló példákkal illusztrálta az elmondottakat. Bemutatta az utóbbi évek egyik legsikeresebb kerthelyreállítását, a hatvani Vadászati Múzeum kertjét, amely idén tavasszal került átadásra. A nagysikerű előadás a történeti kert helyreállítás legfontosabb problémáira éppúgy rávilágított, mint a megvalósult munkák elemzésére.

Kasza Gáborné építész, Bács-Kiskun megye műemlékvédelmi felügyelője érzékletesen és széles merítésben mutatta be az utóbbi időben, a megyében folyó kertkutatásokat és helyreállításokat. Kecskeméti, bajai, kalocsai, hajósi és karapancsai példákon illusztrálta azt a sokféle feladatot, különböző típusú és funkciójú kert-ügyet, amelyet felügyelőként kellett támogatnia és az örökségvédelmi elveket biztosítani. Értékes archív térképekkel, fotókkal bizonyította, hogy itt, ezen a történeti kertekben, műemlékekben kevésbé gazdag területen is milyen értékek találhatók. Tájépítészként élvezetes volt hallgatni azt a hozzáértő, szakszerű szemléletet, amellyel építészként közelít a kertekhez.

Dr. Farkas Gábor Ybl-díjas építész évtizedek óta foglalkozik Kecskemét városszerkezetében meghatározó szerepet játszó Főter láncolat tervezésével. Izgalmas archív felvételekkel, tervekkel tárta fel azt a hosszú folyamatot, mire kialakult a tér mai képe. Építészként végig törekedett a városlakók folyamatosan változó igényeinek a kielégítésére éppúgy, mint a város történetében meghatározó szerepet betöltő főter és főutca örökségvédelmi elveket is figyelembe vevő kialakítására. A legutóbbi időben átadott köztér felújítások jó példái ennek a szándéknak. A tervezésben mindig harmonikus együttműködésre törekedett a tájépítész kollégákkal, szaktudásuk figyelembevételével. Ez a sikeres együttműködés látszik is az elkészült munkákon.

Dr. Hajdu Nagy Gergely tájépítész a Lechner Tudásközpont kerttörténeti szakértője, valamint Szakbizottságunk titkára. Átfogó előadásában a kutatás elengedhetetlen fontosságára hívta fel a figyelmet, valamint a kertek védelmének mielőbbi megszervezésére, mivel a mai napig csak igen töredékes a történeti kertként védett kertek listája. Rámutatott az újabb jogszabályok hiányosságaira, olykor félreérthetőségére. Utalt arra, hogy milyen kevés szakembernek kellene ezt a rendkívül nagy mennyiségű munkát ellátnia. Felsorolta, hogy milyen szempontokat kell figyelembe venni egy tudományos dokumentáció összeállításánál. Tiszta rendszerbe foglalva ismertette a feladatok körét, a források helyét stb.. Kihangsúlyozta az értékek felismerésének, és megfelelő módon történő kezelésének fontosságát. Felhívta a figyelmet a történeti kertek növényállapotának tragikus helyzetére. Sajnálatos módon az idő rövidsége miatt nem volt lehetősége bemutatni azt a komoly kutatást, amelyet a kerti építmények terén végzett, de a rendkívül tartalmas előadás így is nagy sikert aratott.

A hallgatóság rendkívül aktívan vett részt az előadások utáni beszélgetésben. Felmerült például, hogy a hatvani park rendkívül sikeres helyreállítása miért nem kapott nagyobb publicitást; a közterek közműveinek zavaró hatása is kérdés volt, valamint a klímaváltozással kapcsolatos növénycserék

kérdése is előkerült; van-e az örökségvédelemnek terve arra vonatkozóan, hogy a jellegzetes agrárvárosok, falvak településszerkezetének, portáinak megőrzésével foglalkozzanak; kell-e külön oktatás, szakértelem a történeti kertek, műemlékek tervezéséhez... ?

A közönség soraiban a civil hallgatóság mellett több olyan szakember is helyet foglalt, akik az elmúlt évtizedekben rendkívül nagy szerepet játszottak Kecskemét zöldfelületeinek, köztereinek tervezésében, megóvásában. Külön ki kell emelni Mayer Antalnét, aki férjével együtt úttörő munkát végzett ezen a területen. De itt volt a Kiskunsági Nemzeti Park egyik korábbi vezető munkatársa is, aki gyakran a természetvédelem eszközeivel védte történeti parkjainkat az enyészettől.

Az idő nagyon rövid volt, főleg a szakmailag igazán fontos kérdések megválaszolásához, de a nagy érdeklődés is újabb bizonyítékát adta annak, hogy milyen széleskörű az érdeklődés a kertek, a műemlékvédelem iránt.

A kiállítást dr. Szikra Éva nyitotta meg, aki többek között felhívta a figyelmet arra, hogy a bemutatott tablók milyen jól képviselik az „örökségvédelem táguló köreinek” szemléletét: a nagyleptékű kastélyhelyreállítások mellett népi lakóházak, malmok, ágyúöntő műhely egyaránt megtalálható.

az összefoglalót összeállította
Szikra Éva

GYŐR

2014. szeptember 2. Győrött, a Szent István Egyetem Múteremházában került sor a tizedik konferenciára, melynek témája a *Történeti városok integrált szemléletű védelmének lehetőségei és kérdései* volt.

A konferencia résztvevői egyetértettek abban, hogy a város az emberiség legnagyobb műalkotása: „hozzá képest az irodalom vagy a művészet részelem. Legfontosabb, hogy kíméljék, mint az embert vagy a levegőt, hogy finom kézzel nyúljanak hozzá, és ne kövessenek el a kialakult életegységek ellen jóvátehetetlen bűnöket.” (Konrád György 1990). A védendő település alatt nem csupán a városok legrégebbi, történeti magját kell érteni: a települések hagyományos központjukkal és az idők folyamán lépésről-lépésre szervesen hozzájuk ízesült elővárosokkal együtt védendőek. Az igazi városélményt nem egy-egy műemlék, sokkal inkább az utcák összefüggő rendszere, a térfalak által közrefogott, egymásba kapcsolódó „titokzatos közeg”, a városi tér adja. Ennek kivételes értékére kell ráébreszteni a városlakókat, a turistákat és rávenni a politikusokat, hogy döntéseikkel ezt a „létező csodát” ne veszélyeztessék. A városlakók látáskultúrájának fejlesztése legyen elsőrendű célja a szakmának, a civil szervezeteknek és a médiának is (Meggyesi Tamás).

A települések gazdagságát nem csupán térbeli folyamatosságuk, hanem állandó fejlődésük, változásuk is gyarapítja. Építészeti értékek minden korban születnek, így az elmúlt fél évszázadban is sok magas színvonalú építészeti alkotás tette színesebbé történeti településeink képét. Bármely korban jött létre egy-egy épület, ha magas művészi és városképi értéket képvisel, meg kell óvni azt. Az értékek megítélésében az egykori kortársak véleményét is érdemes figyelembe venni (Simon Mariann).

A városi terek nem csupán az ott lakók találkozási helyei, építészeti értékeik mellett a városlakók emlékezésének fontos elemei is. Formájuk, anyagaik, téralakításuk feleljen meg az ott lakók igényeinek, ugyanakkor sugározzon folyamatosságot (Vukoszavlyev Zorán).

A települések régészeti emlékei a település történetének múltba nyúló „mélységét” érzékeltetik, ezért minden esetben a földből előkerült emlékek felkutatására és bemutatására kell törekedni. Mai szemléletünk szerint a feltárt régészeti emlékek bevonhatók a városi életbe, annak szerves elemeivé válhatnak és a kortársépítészeti eszközeivel tovább gazdagíthatják a városképet és még élményszerűbbé és használhatóbbá tehetik a település egészét (Zsidi Paula).

az összefoglalót összeállította
Winkler Gábor

A győri kis konferenciával lezárult az „Örökség a jövőnek – jövő az örökségnek” előadássorozata.

A program Zárókonferenciájára 2014. szeptember 25-én és 26-án kerül sor Balatonfüreden, az Anna Grand Hotelben.

/(kreditpont: MÉK 4 pont (2013/219)/

A részvételi díj: 8.000,- Ft,
ICOMOS tagoknak, diákoknak: 6.000,- Ft (bruttó)

Az ár tartalmaz egy éjszakára szállást az Anna Grand Hotel vagy az Astoria Hotel kétágyas szobáiban, valamint az étkezéseket és a konferenciacsomagot.

Figyelem!

Az elhelyezés kétágyas szobákban történik. Az erre vonatkozó kérelmet (szobatárs-választás) csak akkor tudja a szervező teljesíteni, ha mindkét jelentkező a "megjegyzés" rovatban (az űrlap alján) beírja a szobatárs nevét!

A férőhelyek száma korlátozott, a jelentkezéseket a regisztráció sorrendjében tudják a szervezők elfogadni.

A férőhelyek száma korlátozott, a jelentkezéseket a regisztráció sorrendjében tudják a szervezők elfogadni, jelentkezési link:

http://tervlap.hu/rendezveny/index/nev/jovo_az_oroksegnek_zarokonferencia

További információ:

Artifex Kiadó

telefon: +36-1-783-1711,

email: info@artifexkiado.hu

Örökség a jövőnek – jövő az örökségnek

Zárókonferencia
2014. szeptember 25–26., Balatonfüred, Anna Grand Hotel

2014. szeptember 25. (csütörtök)

11.30-tól: Regisztráció

13.30: **I. Politika és kulturális örökség** (elnök: Nagy Gergely)

BÓKA ISTVÁN polgármester (Balatonfüred) köszöntője
L. SIMON LÁSZLÓ államtitár (Miniszterelnökség): Politika – Örökségvédelem
FÜLEKY ZSÓFI helyettes államtitár (Miniszterelnökség):
Egítselek és építselek a kulturális örökség jövőjéért
BENKŐNÉ KISS ZSUZSANNA főosztályvezető (Miniszterelnökség):
A kulturális örökségvédelem kihívásai
DÖNCSEY ANDRÁS szenátor (Pénzügyi Minisztérium): Az MRA a kulturális örökségvédelemért
RÉTHELYI MIKLÓS elnök (UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság):
Ami a kulturális örökség jövője magyarázat
GUSTAVO ARAOZ elnök (ICOMOS): Elvek és kártyák – a védelem integrációja és autentikussága

15.45: Szünnet

16.10: **II. A tematikus konferenciák tapasztalatai** (elnök: Viny Zsolt)

DÖRÖSYNÉ ANTAL ANNA: A népi építészeti kérdéseiről és jövőjéről
VUKOV KONSTANTIN: A kulturális örökségvédelem szabályozásának kérdései és jövője
NAGY GERGELY: A történelmi emlékek megőrzésének lehetőségei és jövője
VINY ZSOLT: A régészeti helyszíneiről és jövőjéről
KOVÁCS ERZSÉBET: A kulturális turizmus és a kulturális örökség ma és holnap
KLANICZAY PÉTER: Az ipari örökség kérdései és jövője
FEJÉRDY TAMÁS: Városfejlesztésként és a városi örökségünk védelmének jövője
WIERDL ZSUZSA: A kutatás szerepe a kulturális örökségvédelemben
SZIKRA ÉVA: A történelmi kertjaink ma és jövőjéről
WINKLER GÁBOR: Történelmi településeink és a településfejlesztés
NAGY GÁBOR: A korszak építészeti örökségének és értékeinek kulturális örökségvédelemben
WINKLER BARNABÁS: Egy vándorköltözés tapasztalatai és tanulságai
Kérdések, hozzászólások

18.20: A szállítás elfoglalása
19.00: Vacsora
20.00: Kulturális műsor (Gryllus Dániel és Gryllus Vilmos)
21.00: Kulturális műsor (Tóth Miklós öröksége, rendező: Csontos György)

2014. szeptember 26. (péntek)

07.00-tól: Reggeli a szállásokon

08.30: **III. Tudomány és kulturális örökség** (elnök: Nagy Gergely)

FEJÉRDY TAMÁS: Miért fontos – és kinek – a kiképzés?
BOGUSLAW SZMYGIN elnök (ICOMOS Akadémia): Elmélet és gyakorlat a védelem szolgálatában
ENTZ GÉZA: Hol van a jövőnk, ha a tudomány hiányzik?
LÁSZAY JUDIT: Kultúra az örökségért
MAGYAR KÁROLY: Kulturális örökségvédelem: a föld alatti örökség
MEGYER TAMÁS: Örökségvédelem és urbanizáció
DÖRÖSY LÁSZLÓ: Lehetőség és kötelesség: együtt a határon túli magyar örökség jövőjéért
Kérdések, hozzászólások

10.40: Szünnet

11.10: **IV. Ami a helyszínről látszik...** (elnök: Fejérdy Tamás)

HÁJFI GYULA elnök (Veszprém): Örökség – költetés – tudat
MIKÁLYFI LÁSZLÓ (MNV Zrt): Itt az állam a jövő
ZONGOR GÁBOR (TÖZSZ): Helyi örökségvédelem – kinek, kivel, hogyan?
KARÁCSONTY TAMÁS: Az építészeti felelőssége
TÓTH FERENC: A második világ hátrahagyott öröksége?
Kérdések, hozzászólások

12.40: Ebéd

13.45: **V. Jövő az örökségnek** (elnök: Klaniczay Péter)

RÁDAY MINÁLT: A civil szerepvállalás lehetőségei, feltételei
WINKLER GÁBOR: Együttműködési partner: civil – építész – építész
VÉREDSY ANDRÁS: Az emlékeztető – de mit is tud nyújtani?
MEZŐS TAMÁS: A szakemberek jövője
ISTVÁNYI GYULA: A helyi szellemiség megőrzéséről
Kérdések, hozzászólások

15.15: Nagy Gergely: Összefoglalás, zárás
15.30: A konferencia vége

További információ: Artifex Kiadó, telefon: +36-1-783-1711 e-mail: info@artifexkiado.hu | www.tervlap.hu

METSZET
ARTIFEX KIADÓ
ICOMOS
HUNGARIAN HERITAGE FOUNDATION
CREATON

Komplex műemléki felmérés Énlakán 2014. július 21-31

A Pécsi Tudományegyetem Régészet Tanszéke, valamint Építéskivitelezési és Mérnöki Menedzsment Tanszéke 2012-ben kezdte el Énlaka műemléki felmérését. A munka eredményesen folyik, idén harmadik évébe lépett. Egyedülálló módon komplex felmérés történik, amennyiben nemcsak az épületek, hanem a teljes porták felvétele megtörténik, és emellett mindenre kiterjedő néprajzi gyűjtés is folyik. Ezek mellett a temető 18-19. századi sírköveinek teljes körű dokumentálását is elvégzi a csoport. A felmérés a székelykeresztúri Molnár István Múzeummal és az Énlaka Alapítvánnyal kötött szerződés alapján történik, és az idén a Nemzetstratégiai Kutatóintézet támogatása tette lehetővé, hogy a 21 fős egyetemi kutatócsoport 10 napon át dolgozhasson. Amellett, hogy a részletes jelentések elkészülnek, a felmérési anyagból poszter kiállítás is készül, amely a korábbi, hasonló kiállítás bővítésével valósul meg. Az első év eredményeit bemutató kiállítást Budapesten a Hagyományok Háza, Erdélyben a Molnár István Múzeum, a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum, Kolozsvárott pedig a Kriza János Társaság mutatta be.

A temető régi sírköveinek dokumentálása Visy Zsolt

A nevezetes rovásírásos táblát is őrző énlaki templom a falu közepén, egy É-D-i irányban elnyúló gerinc déli végén van. A templom története az Árpád-korig nyúlik vissza, jelenlegi formáját 1668-ban nyerte el. A templom közvetlen környékén, a cinteremben bizonyára sok középkori sír van, részleges ásatás azonban eddig csupán a templom belsejében, a hetvenes években végzett restaurálás idején folyt. Ekkor számos, a templom körüli temetőkre jellemző részleges csontvázmaradvány került elő. A ma is használt temető legrégibb sírjai a 17. század utolsó évtizedeiből származnak, ezek látható maradványai azok a felírt sírkövek, amelyeket ügyes falusiak véstek a közelben található homokkő lapokba. A szögletes vagy lekerekített formájú kövek nagy része részben vagy teljesen lesüllyedt, vagy a későbbi temetkezések bolygatásának esett áldozatul. A szisztematikus kutatás ezekre a sírkövekre szorítkozik, a 19. század végétől kezdve ezeket kiszorító, kőfaragó műhelyekben készített sírkövekre nem. A régi sírkövek 2012-ben még csak 300 körüli száma az idei kutatásokkal 380-ra emelkedett. Az elsüllyedt, olykor alig észrevehető sírkövek kiemelését a helyi önkormányzat végzi, amiért köszönetünket fejezzük ki. A kövek egyelőre minden esetben saját helyükön és beállításukban kerülnek függőleges helyzetbe olyan magasan, amint eredetileg is lehettek. A kutatás néhány, még ki nem emelt kőtól eltekintve befejeződött. A mindig vagy régóta szabadon álló kövek meglehetősen kopottak, felíratuk gyakran alig olvasható. Mivel a homokkő sírkövek állaga gyakran igen gyenge, sokat lemezes törések szabdalnak, és kiemelt állapotukban fokozottan ki vannak téve a fagynak és a különböző mechanikai hatásoknak, tárgyalások folynak a faluközséggel, az Unitárius egyházközséggel és az önkormányzattal a sírköveknek a kegyeleti szempontokat messzemenően figyelembe vevő végleges elhelyezéséről.

Balás Ferentz sírköve, 1819.

A sírkövek a falu lakosságának a történetét és szociológiai helyzetét, a családi kapcsolatokat és a demográfiai viszonyokat hűen tükrözik. A feltüntetett életkori adatok jól mutatják az átlagos életkort, a gyermekhalandóság mértékét, az egyedi szövegek pedig gyakran kitérnek, olykor irodalmias stílusban, az elhunyt rokoni kapcsolataira, halálának körülményeire. Tanulmányozásuk a falu demográfiai történetének hű képe, és az egyházi iratokból, a születési és halálozási anyakönyvekből nyert adatokkal együtt kivételes lehetőséget kínálnak egy átlagos székely falu mintegy 300 évre kiterjedő életének feldolgozására, bemutatására.

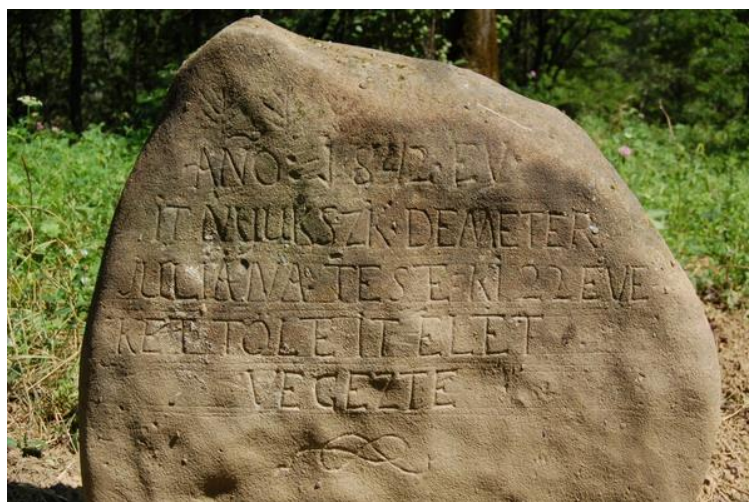
Biro Sigismundus sírköve, 1758.

A sírkövek dokumentálása az epigráfiai szabályoknak megfelelően történik. A mohától, földtől megtisztított felületek vizsgálata a kő formájának, méretének a meghatározásával kezdődik, és a felület elsímítási mértékének a meghatározásával folytatódik. A feliratos mezőt sohasem keretezték. A szöveget többnyire gondosan szerkesztették úgy, hogy a neveket és szavakat ne kelljen elválasztani. A szerkesztés a sorok egyenes vonalvezetésére is kiterjedt, aminek a nyoma, vékonyan bevéssett vonal a sorok alján, sok esetben ma is látható. Nagyon sok esetben díszítés koronázza meg a feliratot. Ez leveles, virágos minta vagy egyszerű inda- vagy hurok motívum. Ritkábban a feliratos mező alatt is előfordul valamilyen egyszerűbb díszítés. A felirat betűhív lejegyzése időnként akadályba ütközik, mivel a kövek felülete nem mindig ép, de a lehető legnagyobb pontossággal történik meg. A kopás miatt a vékonyabb vésetek, ékezetek és pontok nem mindig látszanak tisztán. Ezek rögzítésében a nagyszámú sírkő leírása során szerzett tapasztalat tud segíteni. A pontos lejegyzés azért is fontos, mert igen gyakran alkalmaztak betűkapcsolást (ligálás). Olykor három betű is rejtőzik egyetlen bonyolult jelben. A feliratokat nagybetűkkel vésték, de különösen az évszámokhoz, hónapokhoz és napokhoz kapcsolódó ragoknál előfordul kisbetű is. Az évszám 1 ezres számát többnyire különleges, de egyértelműen alkalmazott mintával tették hangsúlyosabbá.

Bakó Kata sírköve, 1719.

Említésre méltó a feliratok nyelvezete. A régies magyar nyelv és helyesírás számos példáját lehet megfigyelni. A feleség nevében manapság szokásos –né helyett gyakran –nő áll. A részleges hasonulást sokszor nem vették figyelembe a vésés során: pl. *itt nyukszik*, de a hangrend szabályait sem tartották mindig be: pl. *sirbe* áll sírba helyett. A 19. század első felében még gyakran szerepelnek latin kifejezések, pl. *anno*, *aetatis suae*, a 18. századból pedig egy teljes egészében latin nyelvű felirat fennmaradt: *hic iacet do(minus) Sigismundus Biro obivit anno 1758 aetatis suae 36*. Az egyik legkorábbi sírkő szövege a következő: *It nyukszik az Urba bodogul kumult Demeter György uramnak kedves hitös társa Bakó Kata 1719 aetates (sic!) suae 29*. Könnyen lehet, hogy gyermekszüléskor halt meg, ugyanúgy, mint az 1842-ben elhunyt fiatal lány: *It nyukszik Demeter Juliána teste ki 22 éveket tölte it éltét végezte*. Gyakran szereplő kifejezések: *... teste tétetett e sirbe; ... mult ki; ... éveket tölte életébe; ... lön élete vége; ... boritá e sirbolt; béke porain*. Meglepő, hogy néhány esetben Jézus neve is szerepel, pl. *Jézushoz tért* (1817). Valószínűleg betelepült katolikus személyekről lehet szó, mivel az unitárius vallás Jézust csak Isten kivételes teremtményeként fogadja el, így a sírköveken az Úr neve, és nem Jézusé fordul elő.

Demeter Juliána sírköve, 1842.

Néprajzi felmérés Dolgos Veronika

2014. 07. 21. és 2014. 07. 31. között az építészek 6 portát mértek fel Énlakán, melyeken egyidejűleg néprajzi kutatást is végeztek. A néprajzi felmérés elsősorban a telkeken élő családok életére, életmódjára, múltbeli és jelenlegi gazdálkodására fókuszált. Továbbá a portákon lévő házak, illetve a bennük lévő szobák, bútorok és tárgyak megismerését kívánta felkutatni. A telkeken a lakóházakon kívül felmértük az egyéb épületeket is: a csúrt, az istállót, a nyári konyhát, a pincét és a veteményes kertet is.

A felkeresett tornácos házak közül kettő alapozása rendelkezik több száz éves múlttal. Az egyik Veres Vilhelm portáján található, amely története több generációra nyúlik vissza. A házba a közelmúltban költözött vissza a család, amit állandó felújítással próbálnak megmenteni. Szerencsére a család felismerte a lakóház értékét, így a középső szoba gerendázott mennyezetén a vetőszeget, illetve a tisztaszoba bejáratánál a faszeges deszkapadlót meghagyta. A másik értékes telek Kerestély Sándor tulajdonában, amely megmentésében még a Csíki Székely Múzeum is közreműködött.

A tornácos, deszkapadlós ház 3 szobájában értékes, régi, 100 éves bútorok találhatóak: egy lisztesláda, 2 éjjeliszekrény, egy fajanszfogós, festett faszekrény, fából készült asztal székekkel és egy lóca tartóval. A házzal szemben áll a régi csűr, szélén árnyékszékkal.

Kerestély Sándor háza

A Kerestély-porta csűrje

A 22. és a 23. porta egy közös használatban lévő területen helyezkedik el, amelyek tulajdonosai Magyarországon élnek. A telken, illetve a 22. porta lakóházában kulcsfontosságú feliratokat, véséseket figyeltünk meg. A feliratok többsége a belső szoba mennyezeti gerendáin fordulnak elő, melyek a ház építőinek a nevét, idejét örökítik meg. Továbbá a volt gabonatarló bejárata felett egy évszám található, míg az előtte lévő jobb oldali itatóvályún a Török család egyik tagjának a monogramja, illetve az építés éve olvasható

1832-ben faragott kőmedence a Török-család egyik tagjának monogramjával

Az idei évben felmért porták közül egyetlenegy bizonyult építészeti, illetve a szobák berendezését tekintve modernnek (parketta, műanyag ablakok), mely Demeter Ottó tulajdonát képezi. A porta közepén egy itatóvályú helyezkedik el, melyen többsoros feliratot fedeztünk fel. A felirat a Demeter család elődjéről tanúskodik.

A néprajzi felmérés során megállapítottuk, hogy az itt élő családok életében a gazdálkodás szerepe csökkent, melyet bizonyít a kisebb földterület birtoklása, illetve a csökkent állattartás. Továbbá kiemelendő, hogy számos itt élő család felismerte a portájának az értékét, így Ők is hozzájárulnak ahhoz, hogy őseinek a lakóházai a mai napig fennmaradjanak.

Építészeti felmérés - Községi építés / Castellum kilátó

dr. Kondor Tamás

2012-ben megkezdett munkánk célja a település műemléki dokumentációja és a részletes feltárás mellett, azoknak a falumegőrző program keretein belül véghezvitt állagmegóvó és rekonstrukciós munkáknak a szakmai előkészítése, melyek lehetővé teszik Énlaka több száz év alatt kialakult védett településképeinek megőrzését az utókor számára. A falu 108 portájának 98 %-a képvisel népi építészeti örökséget. Ez erdélyi viszonylatban is egyedi arány, mely ebből kifolyólag nemcsak a házak, de a településkép egészét illetően is védelmet igényel. A porták komplex felmérésével, és az őket egységbe foglaló falu-tízesek településképet és településszövetet meghatározó rendszerének rögzítésével egy olyan érték megörökítésén dolgozunk, mely egyediségében és belső értékeiben egyaránt érett a világörökségi cím elnyerésére.

Az értékmentő / értékteremtő programban a Pécsi Tudományegyetem három tanszékének és Breuer Marcell Doktori Iskolájának az oktatói, doktoranduszai és hallgatói, valamint a település lakosai vesznek részt. Az immáron 3 éve folyó kutatás épített örökséggel kapcsolatos részeit az építész képzés hallgatói és doktoranduszai végzik dr. Kondor Tamás és dr. Rétfalvi Donát egyetemi docensek vezetésével. A tárgyi és szellemi örökséggel kapcsolatos kutatásokat a néprajz tanszék hallgatói végzik, míg a régészeti kutatásokat dr. Visy Zsolt egyetemi tanár vezetésével a régészeti tanszék hallgatói végzik! E három egymással párhuzamosan futó kutatási irány az, mely meghatározza eredményeink mélységét és összefüggő részletességét. Jövő évben tervezzük e kutatások társadalmi / szociológiai síkon történő kiterjesztését is.

Az eddig felmért 10 porta mellett, idén további 6 porta (22. sz. porta - Petneházy család, 23. sz. porta - Farkas család, 34. sz. porta - Veres V. család, 53. sz. porta - Kerestély S. család, 55. sz. porta - Rafai K. család, 105. sz. porta - Demeter O. család,) és a kocsmá épületének komplex (építészeti és néprajzi) felmérését végeztük el. A munka felosztása és megvalósítása során az egyik legfontosabb feladat a lakosok aktív bevonása volt. Feladataik nemcsak a történeti és néprajzi feltárások elbeszélő riportjaiban voltak, hanem segítettek megérteni, értelmezni a favázás - rakófas, ill. boronafalas szerkezetű épületek építésénél használt technikák építési rendjét, technológiáit. Információt nyújtottak a felhasznált fa, kő, cserép és egyéb alapanyagok minőségéről, eredetéről.

Ahhoz hogy ez a település a jövő generációi számára ne csak a kutatásaink lapjain maradjon fenn mint öröklött érték, a felmérési munkáknál többre van szükség. A korábban megkezdett, Lipótváros által támogatott falurekonstrukciós program egy nagyszerű és előremutató tevékenység a falu épített örökségének fennmaradása szempontjából. Ezt munkát segítjük szakmailag akkor, amikor az összes porta felmérésén és egy részletes értékkataszter összeállításán dolgozunk, amellyel megalkothatóvá válik a település védelemtörvényének mindenre kiható kidolgozása is. A településkép - védelem szabályrendszerének kidolgozása elengedhetetlen, amennyiben a fennmaradás érdekében nemcsak a falu öröklött értékeinek megőrzésén, de azzal párhuzamban lakóinak gazdasági és társadalmi fellendülésén is dolgozunk.

A falu fejlesztési elképzeléseinek lakókkal és települési vezetőkkel közös megfogalmazása során az egyik fontos szempont volt, hogy az épített és szellemi örökség megóvásával és bemutatásával, arra támaszkodva úgy alakíthassuk a település jövőképét, hogy hosszútávon megállítható legyen a jelenlegi előregedő társadalmi tendencia, és a megvalósuló beruházások hozzásegítsék a falut új munkahelyek teremtéséhez és a fiatalok megtartásához.

Hosszú távú fejlesztési elképzelésünk szerint a falu minden portáján megtörténnek az állagmegóvó rekonstrukciós munkák, a köz- és közösségi terek olyan finom mikro-beavatkozásokkal újulnak meg, amelyek elősegítik a védett falukép megóvását (új utcabútorok, padok, utcátáblák, szemetesek, stb.), és közben magas minőségben elégítik ki az itt lakó és turistaként ideérkező emberek közterekkel szemben támasztott igényeit. Jövő évben felújítjuk a falu főterét, mely egyben a település központja és az információk átadásának helye. Az iskola épületében – a jövőbeni újbóli iskolai használatot nem kizárva – egy olyan alkotóházat szeretnénk kialakítani, mely egyrészt biztosítaná a kellő rálátást és szakmai felügyeletet a falukutatás (építészeti, régészeti, limes, néprajz, szociológia) és a településfejlesztés során, másrészt Énlaka értékeire alapozva szervezi és menedzseli

a település turisztikai szolgáltatásait (programok, szállás, múzeum, társadalmi akciók, nyári egyetemek, alkotó táborok, oktatás, kulturális előadások). Az épületben kialakított iroda feladata lesz aktív pályázati tevékenységet folytatni a falu jelenének megóvása és jövőképeinek fejlesztése érdekében.

Ezt a munkát csak a falu lakosságával közösségben lehet végezni. Ahhoz, hogy a fejlesztések hosszútávon is fenntartható eredményeket hozzanak, az együttműködés és a közös alkotó folyamat elengedhetetlen. Az ide érkező kutatók és fiatal hallgatók éppúgy a település közösségének aktív részévé kell, hogy váljanak, mint ahogy a falusiaknak is ki kell venniük a részüket a közösség koncepcióalkotó, építő és fenntartó/értékmegőrző tevékenységéből.

Az eddig elvégzett munkáknak köszönhetően és azok további folytatásával az öröklött falukép hosszútávon fenntarthatóvá válhat abban az esetben, ha a falu jelenleg elöregedő lakossága visszanyerhetné a megújuló képességét, azaz a fiataljait. Ehhez azonban munkahelyek kellenek. A komplex fejlesztés fő meghatározó tényezői a falusi turizmus és a köré szervezett szolgáltatások fejlesztése, a fiatalok (kisiskolástól doktoranduszig) oktatásának élményekben gazdag műhely jellegű megvalósítása a településen tavasztól őszig, 1-2 hetes turnusokban, "alkotótábor és szabad egyetem" jelleggel. A falu hosszú távú céljaihoz illeszkedő mező-erdő és vadgazdaság, állattenyésztés megvalósítása, és az ezekhez csatlakozó feldolgozó ipar (kisléptékű műhelyek, üzemek: fafaragó, lekvárfőző, sajtkészítő, hús-/vadhúsfeldolgozó, stb.) újraszervezése.

A kutatási projekt eredményeinek széleskörű felhasználásával több célt is kitűztünk magunk elé:

- az ingatlan állomány felmérésével egy értékkatalógus és egy felújítási ütemezés készül az öröklött értékek megóvása érdekében. Ez nyújt segítséget a rekonstrukciós program ütemezésében és a különböző pályázati források elnyerésében.
- a felmérési tervek, rajzok, makettek egy könyv, egy folyamatosan bővülő vándorkiállítás, valamint egy honlap részét fogják képezni, melyek egyrészt a magyar népi építészeti értékek identitást erősítő hatását, ősi kulturális és társadalmi gyökereit mutatják be, másrészt az összegyűjtött anyag publikálásával széles körben megismertetheti a település értékeit mind a hazai, mind a nemzetközi színtereken, ezzel fokozva Énlaka turisztikai vonzerejét és a falu megélhetési lehetőségeit.
- Énlaka hosszú távú fejlesztési koncepciójának megfogalmazásával biztos lépésekkel, jól szervezeten haladhatunk a település öröklött és fejlesztett értékeire alapozva a pozitív jövőkép irányába

„KÖZÖSSÉGÉPÍTŐ KÖZÖS ÉPÍTÉS”
Építő és örökségvédő tábor - Énlaki Nyári Egyetem

Az építő közösség

Az idei tábor során a falufelmérés építész és néprajzos kutatási tevékenysége, valamint a régészek temető felmérési és sírkő helyreállítási munkálatai mellett új, közösségi/közösségépítő tevékenységbe is kezdtünk.

"... Énlaka területe a Hadrianus császár által három részre osztott tartomány középső, katonailag legerősebb részéhez, Dacia superior tartományhoz tartozott, és annak keleti határvonalára esett. A csapatok általában a folyóvölgyekben haladó utakat szállták meg, Énlaka erődje azonban nem ilyen helyre, hanem a Kis- és a Nagyküküllő vízválasztójára került. A tartomány és a birodalom határvonala (limes) itt a Szilastető és a Firtos gerincén, az erődöket összekötő, a határvonal mentén haladó út (limes-út) ezzel párhuzamosan haladt. Ez a fontos út, ami ebben a térségben a sóváradai és a székelyudvarhelyi castellumokat kötötte össze, többnyire azonos a régi térképeken még 'nagy út'-ként megnevezett úttal. Ez az út Énlaka területén azonos a mai Etéd – Székelypálfalva közötti országúttal. Erre az útra épült rá az énlaki római erőd, a cohors IIII Hispanorum tábora a mai falu délkeleti szélén. A 130 x 145 m kiterjedésű, szabályos castellum a római táborépítészeti általános sajátosságait mutatja. Négy kapuja volt, az ezeket összekötő utak kereszteződésénél alakították ki a tábor forumát, a principiat. Jobbra és balra a helyőrség lovagi rangú parancsnokának a rezidenciája, a magtár és más középületek voltak, az erőd többi részét a csapat centuriáinak a barakkjai foglalták el. A tábor körül, elsősorban annak nyugati oldalán helyezkedett el a vicus elnevezésű polgári település, ahol a katonák családtagjai, veteránok és kereskedők éltek. Itt épült meg a katonai fürdő is, amelyet a néphagyomány masszív alapfalai alapján palotának tartott. A település lakói a kivezető utak mentén temetkeztek.

Az erőd területén végzett ásatások meghatározták az erőd kiterjedését, a geodéziai mérések pedig pontosították szerkezetét. Az innen kikerült leletek, feliratok, pénzérmék és más leletek a székelykeresztúri Molnár István Múzeumba kerültek, ..." - Visy Zsolt

A pihenő épülő szerkezete, előtte a castellumot rejtő sík, majd a falu a távolban

Mivel a táborból megmaradt alaptestek a régészeti feltárások után vissza lettek temetve, így az ide érkező turisták semmit nem tudnak belőlük megtapasztalni! A falu történelmi vetületéhez azonban ez a hely legalább olyan erős múltbéli kötődéssel bír, mint a település jelenleg is meglévő épített öröksége - zegzugos utcái - tízesekből álló térszerkezete, festett kazettás, rovásírásos mennyezetű unitárius temploma, írott köves temetőkertje, eredeti szépségükben megmaradt portái, házai, melléképületei, népi hagyományai, tradíciói.

A Mihály pihenő - Castellum kilátó koncepciója:

Ezen közösségi építés során létrejövő alkotással egy olyan kilátó - pihenő létrehozása volt a célunk, mely "láthatóvá" teszi az Énlaka fölötti domboldalban, a castellum geometriai kontúrját megidéző kaszáló alatt rejtőzködő római legionárius tábor.

A pihenő iránymutató táblájának kihelyezése

A névadás kettőssége utal a kilátó és pihenőhely tervezési koncepciójának, tartalmi töltetének többretegűségére is:

- A castellum fölé helyezett kilátó oldalfalai azokat a szakmai ismereteket (rajzokat, leírásokat, régészeti leleteket) tárják az ideérkező turista elé - Visy Zsolt szakmai útmutatás alapján -, melyek a római kor helyi kötődésű értékeit és történelmét mutatják be. A kilátó térhez felvezető híd maga is egy történelmi időspirál, mely a római birodalom daciai terjeszkedésének évszámait hordozza magában. Akit a római idők szelei hoznak e helyre, a kilátó ablakkeretén kitekintve rálátnak a castellum helyére és az üvegre felmatricázott háromdimenziós látványkép alapján beazonosíthatják, hol és milyen formában állhatott e helyen a katonai tábor.

***A kilátó és a világra vetett ablak, mely három dimenzióra enged kilátást
Róma és a múlt - a falu jelene - a közösség jövője***

- A helyi emberek számára tartogat azonban e kilátó egy másik nagyon fontos töltetet. Egy érzelmi elemet. A közös építés, a közös értékteremtés, a jövőbe vetett közös hit valós megtapasztalását. Az előregedő falu még aktív fiataljai és tapasztalt öregjei egy emberként csatlakoztak az ideseregű pécsi egyetemistákhoz. Volt, aki (Lajos bácsi) egyik kezével sétabotját tartotta, míg a másik kezében a lazúrozó ecsetet fogta. Volt, aki a szaktudását, műhelyét és szabadidejét áldozta ránk, hogy segítsen az asztalosmunkában (Koronka Attila, Kerestély Zsolt), vagy éppen a környezet alakításában, a vad sövény kezelésében (Demeter Ottó). Dancs Alpár a mindennapi kényelmünket és étkünnünket biztosította. Panni néni sült ránk. Sok-sok falusi, akiket itt most név szerit nem is tudnék hiánytalanul felsorolni, járult hozzá munkájával, történeteivel, jó szándékával ahhoz, hogy létrejöjjön ez az alkotás. Gálfi Mihály, aki egész héten traktorozott minket, önzetlenül felajánlotta földjét, hogy a kilátó biztos helyet találhasson magának a római castellum felett. Az itt élő emberek számára ez a kilátó egy pihenőhely melynek ablakából rálátnak saját életükre. Falujuk tornyára, a dombok mögé húzódó lemenő napra. Egy emlékező hely a közösen töltött napokra. Az ő számukra a kilátó ablakkerete nemcsak a múlt vagy a jelen felé enged kitekintést, de lehetőséget ad rálátni egy pozitív jövőre is! Ez talán az egyik legfontosabb üzenete ennek a közös munkának és az általa létrejött értéknek! Az értékteremtést folytatni, az értékeket óvni, a közösséget pedig erősíteni kell.

Áll a "Küklopsz". Testét öreg mester, ifjonti vér és gyermeki kacaj formázta. Oldalát a szél simítja, lábánál a mező terem évről-évre új életet. Egyetlen szemét nyugatra veti, s benne évszázadok közösségeinek bölcsessége lebeg.

A projekt az építőtábor végeztével nem zárul le. Hathetes időintervallum áll rendelkezésre a résztvevőknek az összegyűjtött anyagok rendszerezéséhez és a munka dokumentálásához. Ezután az elkészült anyag részben az interneten, részben tananyag formájában, részben kiállításokon keresztül kerül megismertetésre minél szélesebb körben. A kilátó és pihenő pedig a falusiak gondozásában szolgálja mindazt, mire teremtett.

Jövő évben visszatérünk, hiszen vár minket a közösség, mely egyszerre építi önmagát és Énlaka jövőjét!

Résztvevők:

dr. Visy Zsolt egyetemi tanár, dr. Kondor Tamás, dr. Rétfalvi Donát, dr. Veres Gábor egyetemi docensek, dr. Gaál Sarolta egyetemi adjunktus, Bögös András, Paári Péter építész, Fogas Renáta, Gyergyák Ákos, Zsiga Zoltán doktoranduszok, Biró András, Budai Csaba, Harsányi Katalin, Hohmann Ágnes, Kasztner Lilla, Kovács Norbert, Lucz Csilla, Németh Livia, Molnár Zsuzsanna, Pócza Viktória, Sághegyi Adél Laura, Sinkovics Brigitta, Soós Nikolett, Thaís Chaves, Vári Mihály, Velényi Szilárd építész hallgatók, Bognár Roland, Dolgos Veronika, Mészáros Adrienn néprajzos hallgatók, Neményi Réka, Fekete Gertrúd régész hallgatók, Kovács Attila székelyudvarhelyi szobrászművész, Koronka Attila és Kerestély Zsolt énlaki asztalosmesterek, Gálfi Mihály, Gálfi Panni, Dancs Alpár, Lajos bácsi, Demeter Ottó, Szávai Márton és még nagyon sok énlaki ember, akik mára barátaink és építő közösségünk tagjai

Szakmai partnerek, támogatók:

- PTE BTK Régészet Tanszék,
- Pécsi Légitrégészeti Téma,
- PTE BTK Néprajz és Kulturális Antropológia Tanszék,
- PTE PMMIK Építéskivitelezési és Mérnöki Menedzsment Tanszék,
- PTE PMMIK Építészeti és Tervezési Ismeretek Tanszék,
- PTE PMMIK Breuer Marcell Doktori Iskola,
- PTE Hallgató Önkormányzata,
- MTA PAB, Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Akadémiai Bizottság,
- Csíki Múemlékvédő Egyesület,
- MÉS, Magyar Építőművészek Szövetsége,
- Nemzetstratégiai Kutatóintézet,
- Etéd - Énlaka Önkormányzata,
- Budapest Lipótváros Önkormányzata,
- C.S.Ő. Építésziroda Kft.

FELHÍVÁS:

„Grand Prix” 2014 – ez évben először magyar civil örökségvédő szervezetnek

**Ismét lehet pályázni:
2015. évi Europa Nostra-díj**
(pályázat benyújtási határideje: 2014. október 15)

Ez év májusában örömmel értesülhettek ICOMOS tagjaink a jó hírről, hogy hosszabb idő után tavaly és idén is megtalálhattuk hazánk nevét az Europa Nostra-díj nyertesek között. Mint ismert, tavaly az alsóbogáti Festetich kastély mintaszerű helyreállítása nyert érmet, idén pedig a második, kutatás kategóriában az „Erdélyi kastélykertek” tanulmányt jutalmazták díjjal. E példa értékű tudományos dolgozat dr. Fekete Albert vezetésével készült, a Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Karán.

Az alsóbogáti kastélyról 2014-ben főtítkáruk, Fejérdy Tamás építész készített eredményes „riportot” az Europa Nostra-díj bíráló bizottságának. A negyedik kategóriában – „Oktatás, képzés és tudatosság-növelés” – a miskolci „Átjáró: A rozsdazónától az új Miskolcig” nyert díjat. A miskolci fiatalok munkásságáról Winkler Gábor küldött dicsérő értékelést Hágába.

A bécsi átadáson hozták nyilvánosságra, hogy *a negyedik kategória nagydíját a miskolci civil örökségvédők nyerték el*. Nagy öröm, hogy e kategóriában először tüntettek ki magyar pályázókat a tízezer eurós nagydíjjal. A laudációban felhívták a figyelmet „a civil szervezet munkájának különösen nagy szociális értékére és példaként állították a kelet-európai örökségvédők elé a szervezet fáradozását, ahogy a gazdaságilag válságba került, arcát vesztette térség minden lakójának, fiatalnak és öregnek, lehetőséget kínál az örökségvédelemben való tevékeny részvételre, múltjuk megőrzésében, öntudatuk és emberi méltóságuk visszanyerésére”.

A sikerek alapján arra biztatjuk ICOMOS tagjainkat, hogy pályázzanak az 2015. évi díjakra is. Az Europa Nostra hágai munkatársai levélben kértek, hogy erre idén is bátorítsam és segítsen magyar kollégáimat. **A kiírás szövege a szokásos helyről: „New Call for Entries 2015”, <http://www.europanostra.org/apply-for-an-award-2015/> tölthető le.** Az érdeklődőknek – ahogy ezt már jó két évtizede teszem – ez évben is szívesen adok tanácsot; ha kell, a pályázatra szánt helyreállítás helyszínét is felkeresem. (Elérhetőségem: Dr. Winkler Gábor, H-9028 Győr Páva utca 38/F, +36-96-428-204; +36-30-9948-096, winklerg@kabelnet.hu.)

A Hágából érkezett levélben felhívták figyelmünket arra a fontos változásra, hogy ebben az évben mind a négy kategória kiírása *kiegészül a „szellemi örökség” megőrzésének szempontjaival*. Ugyancsak újdonság, hogy a második kategória címét is módosították: a kutatás tárgykörét a *digitalizáció* témájával egészítették ki. Így talán még nagyobb az esélye annak, hogy 2015-ben is legyen magyar nyertesünk.

Sok sikert és jó pályázást kívánok minden ICOMOS tagunknak!

Winkler Gábor

BEHARANGOZÓ:

XIX. Népi Építészeti Tanácskozás BÉKÉS 2014

2014. október 2 – 4

Hol tart ma? a népi műemlékvédelem

Két éve, amikor a tizennyolcadik Népi Építészeti Tanácskozás zárásaként a szokásos előzetes hírverésként megjelöltük a következő békési összeövetelünk idejét és témáját, mindkettőt illetően némileg bizonytalanok voltunk. Az időponttal, hogy 2014. október 2-4. között kerül rá sor, szerencsénk volt, hiszen az önkormányzati választásokat egy héttel későbbi időpontra tűzték ki.

A témát illetően sem lehettünk nyugodtak. A magyar műemlékvédelem akkori ingamozgásának egyik szélső pontján volt – a dezintegráció következményeként a korábbi évtizedek megszokott egy „csatornája”, az Országos Műemléki Felügyelőség, majd újabb nevén a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal helyébe számos új intézmény lépett, illetve a legváltozatosabb helyekre került az ügyintézés, a döntések. Most úgy tűnik, hogy az inga a másik irányba lendült, az integráció irányába. Ezért is különösen aktuális az akkor megfogalmazott kérdés, a XIX. Népi Építkezési Tanácskozás témája és címe: *Hol tart ma? a népi műemlékvédelem.*

2014. október 2–4. között Békésen tehát megkíséreljük bemutatni azokat a lehetőségeket, mely napjainkban a vidéki épített örökség megőrzését szolgálják. Rendezvényünkön a jelenlegi intézményrendszert, a szemléletváltás alapjait, a sikeres támogatási rendszereket, a szakképzésben rejlő lehetőségeket valamint további jó példaként különféle lokális kezdeményezéseket vonultatunk fel, melyből – reményeink szerint – a szakmai közönség számos hasznos információt meríthet.

A Tanácskozás részletes programja, jelentkezési lapja, részletes információk szeptember 10-től honlapunkon (www.icomos.hu) elérhetőek.

Kapcsolat és további információk:
telefon: +36/1/2254966,
email: nepiepiteszet@icomos.hu

EMLÉKEZZÜNK RÁ, HOGY. . .

Szeptember

- szeptember 4. **100 éve** (1914) avatták fel *Makón az új zsinagóga* épületét (Baumhorn Lipót)
- szeptember 6. **45 éve** (1969) halt meg *Vámos Ferenc* építész, építészettörténész, a műszaki tudományok kandidátusa, Feszli Frigyes, Lechner Ödön, Lajta Béla munkásságának kutatója
- szeptember 8. **265 éve** (1749) szentelték fel *Máriapócs*on a *Kegytemplomot*
- szeptember 10. **60 éve** (1954) halt meg *Giergl Kálmán* építész, aki állandó társával, Korb Flóriszal előbb Hausmann Alajosnál dolgozott, majd együtt a hazai késő eklektika nagyon sok jelentős alkotását hozták létre szerte az országban (pl. Kolozsvár: Klinikák, Egyetemi Könyvtár, Pécs: Takarékpénztár, stb., Budapest: Zeneakadémia, stb.)
- szeptember 13. **85 éve** (1929) avatták fel ünnepélyesen *Budapesten a Villányi-úton a Szent Imre gimnázium* épületét (Walder Gyula tervező, Radó Sándor kivitelező)
- szeptember 15. **150 éve** (1864) nyitották meg a *Budapest V. ker. Sütő-utcai evangélikus iskolát* (ma: evangélikus főgimnázium)
- 125 éve** (1889) avatták fel ünnepélyesen a *Budapesti Technológiai és Iparmúzeum* épületét (ma Bánki Donát Főiskola, a Körút és Népszínház utca sarka) (Hausmann Alajos)
- szeptember 18. **125 éve** (1889) tartották a *Budapest V. ker. Alkotmány utcai unitárius templom és bérház* épületének (Pecz Samu) bokréta ünnepségét
- szeptember 20. **170 éve** (1844) született *Kallina Mór*, morva származású építész, aki előbb Otto Wagnernél dolgozott Bécsben, majd az Országháza tervpályázata okán kerül Magyarországra, ahol nagyon sok lakó- és középületet alkotott (pl. Árkay Aladárral: Budai Vigadó)
- szeptember 27. **130 éve** (1884) nyitották meg nagy ünnepségek közepette *Budapesten az Operaházat* (Ybl Miklós)
- szeptember 29. **130 éve** (1884) született *Zrumeczky Dezső* építészmérnök, grafikus, aki egyike volt a magyar nemzeti architektúra megteremtésére törekvőknek, Kós Károly társaként a Budapesti Állatkertben a Madárház, Szarvasház, stb. alkotója, a Gundel étterem, a Szemlőhegyi úti (Áldás utcai sarok) iskola, a Wekerle-telepi épületek egy része, az országban számtalan iskola tervezője
- szeptember 30. **80 éve** (1934) halt meg *Möller István* építészmérnök, műegyetemi tanár, akadémikus, szakíró, aki aktív élete során elsősorban műemléképületek helyreállításában tevékenykedett (pl. gyulafehérvári székesegyház, zsámbéki templomrom, Pécs ókeresztény mauzóleum, stb.) de sok vidéki kastélyt, vagy a budapesti Lehel-téri templomot is tervezte

Október

- október 3. **185 éve** (1829) helyezték el *Kolozsvárott az Alsóvárosi-templom* („Kétágú templom”) alapkövét
- október 4. **90 éve** (1924) nyitották meg ünnepélyesen *Ózdon az Olvasó Egylet Székházát és Színházát* (Marschalkó Béla)
- október 5. **145 éve** (1869) született *Hegedűs Ármin* építész-mérnök, aki egyrészt Sterk Izidor és Sebestyén Artúr társaként részt vett a budapesti Gellért-szálló tervezésében, másrészt a Főváros munkatársaként magán- és középületek tervezésében
- október 9. **175 éve** (1839) nyitották meg *Pécsett a Magyar Színház* épületét
175 éve (1839) halt meg *Pach János*, a bécsi Akadémián végzett építész, építőmester, szakíró, számos egyházi épület alkotója (pl.: Esztergom: Szent Anna templom, Pannonhalma: főapátsági könyvtár, stb.) alkotója
- október 14. **80 éve** (1934) szentelték fel a Budapest II. ker. *Pasaréti téri ferences templomot* (Rimanóczy Gyula)
- október 23. **65 éve** (1949) szentelték fel a Budapest II. ker. *Tövis utcai Kapisztrán Szent János templomot* (Say-Halász Antal)
- október 25. **110 éve** (1904) született *Vargha László Dr.* Ybl-díjas, néprajzos, építész, művészettörténész, szakíró
- október 26. **55 éve** (1959) halt meg Szabolcs Ferenc építész-mérnök, aki előbb Schickedanz Albert műtermében dolgozott, majd Papp Gyulával társulva sok középületet, templomot, lakóházat épített Nyíregyházán, Nyírbátorban, stb.
- október 27. **135 éve** (1879) született *Lósy Schmidt Ede Dr.* műépítész, technikátörténész, szakíró, az első magyar technikátörténeti gyűjtemény, majd múzeum létrehozója, ill. igazgatója
- október 29. **175 éve** (1839) született *Steindl Imre* építész-mérnök, műegyetemi tanár, szakíró, építészettörténeti kutató, egyebek közt purista felfogásban alkotó műemlék-restaurátor, a Parlament pályázatának nyertese s így az építés elkezdője
- október 30. **150 éve** (1864) született *Francsek Imre* építész-mérnök, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának építésze, aki historizáló felfogásban nagyon sok fővárosi és vidéki középületet, templomot, lakóházat tervezett (pl. budai Gellérthegy lépcsők, kerítés, Krisztina-téri Budai Polgári Kaszinó, stb.)
105 éve (1909) született *Csemegi József* építész-mérnök, építészettörténész, kandidátus, egyetemi oktató, a magyar műemlékvédelem egyik kiemelkedő úttörője, sok helyreállítás (pl. budai Magdolna- és Domonkos templom, Margitsziget: ferences templom romja, stb.) alkotója
- október 31. **215 éve** (1799) helyezték el a Budapest V. ker. *Deák-téri evangélikus templom* alapkövét

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG NAPJAI

HIS-TURIZMUS
2014. SZEPTEMBER 20-21.

A Kulturális Örökség Napjai alkalmából országszerte több száz olyan épület – így múzeumok, könyvtárak, iskolák, templomok, közigazgatási intézmények - nyitják meg kapukat az érdeklődők előtt, amelyek az év folyamán nem, vagy csak részlegesen látogathatók.

2014-ben a Kulturális Örökség napjai központi témája a historizmus kora, az I. világháborúhoz és a holokauszthoz kapcsolódó épületek lesznek.

Az épületbejárásokat kulturális programok és városnéző séták színesítik, a helyszínek, rendezvények és séták teljes kínálata a www.oroksegnapok.hu honlapján található.

**ICOMOS Híradó,
a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei**

**Szerkesztőség: H-1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 1.
Levélcím: H-1535 Budapest, Pf. 721.
Telefon/fax: +36/1/2254966, Telefon: +36/1/2254965
E-mail: secretariat@icomos.hu
Honlap: www.icomos.hu
Kiadja az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága
Felelős kiadó: Dr. Nagy Gergely
Szerkesztő: Keller Annamária
HU ISSN 2062-4964 (Nyomtatott)
HU ISSN 2062-4972 (Online)**

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi híreiről, eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS elektronikus körlevelek, az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumába, emlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ
Támogatója az EMMI